Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 21 ДЕКАБРЬ, 1985 ШУ. ★ № 153 (7188). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ОБКОМА ПЛЕНУМ

Селхан, 20-ча декабре хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома аргIанара X пленум. Дийцад хьалха чIоагIъяь хинна XIX Нохч - ГIалгIай областной партийни конференце ден повестка хувцарах дола дош. Конференце дувца Пленумо оттадаьд ер дешаш:

1. КПСС Нохч-ГIалгIай обкома отчет.
2. КПСС областной организаце ревизионни комиссе отчет.
3. КПСС Программа кердача редакце проектах:
4. КПСС Устава де могадеча хувцамий проектах.
5. 1986—1990 шерашкеи 2000 шерага кхачалца йолча юкъан СССР экономически социальнии дегIаахара Керттерча лостамий проектах.
6. КПСС Нохч-ГIалгIай обком харжар.
7. КПСС областной организаце ревизионни комисси харжар.
8. Советски Союза Коммунистически парте XXVII съезда делегаташ харжар.

Хьажа а хьежа Пленумо чIоагIъяьй XIX областной партийни конференце ергйола КПСС Нохч-ГIалгIай обкома отчетни доклад. Доклад яр тIадиллад КПСС обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеевна.**

«1986—1990 шерашкеи 2000 шерага кхачалца йолча юкъан СССР экономически социальнии дегIаахара Керттерча лостамий проектах» долча деша докладчикалла чIоагIваьв КПСС обкома бюро член, НГIАССР Министрий Совета председатель **М. А. Керимов.**

Дийцад организационни дош. Кхыча балха тIа хьожаварца дувзаденна КПСС обкома бюро члена декхарех мукъавалийтав Пленумо н. Н. И. Семенов. КПСС обкома бюро членалла хержав н. **В. А. Куценко** — КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь. КПСС обкома мехкдаьттеи химически промышленноста отдела заведующе декхарех мукъавалийтав из.

Пенсе вахарца дувзаденна КПСС обкома административни органий отдела заведующе декхарех мукъавалийтав нов. А. Г. Дятлов.

Пенсе вахарца дувзаденна КПСС обкомерча партийни комиссе председатела декхарех мукъавалийтав нов. Н. А. Сыщиков.

КПСС обкома мехкдаьттеи химически промышленноста отдела заведующелла пленумо чIоагIваьв нов. **А. М. Астафуров.** КПСС обкома административни органий отдела заведующелла чIоагIваьв нов. **В. Н. Яковлев.** КПСС обкомерча партийни комиссе председателалла чIоагIваьв нов. **В. И. Гулаев.**

Цу тIехь ший болх чакхбаьккхар пленумо.

Дуккхача шерашкеи хьинарен партийни организацешка болх барах нн. **А. Г. Дятловнеи Н. А. Сыщиковнеи** КПСС обкома Сийлен грамоташ елар КПСС обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Ревизионни комиссе заседани

Селхан, 20-ча декабре хилар Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце ревизионни комиссе заседани. Цига йийца а йийца чIоагIйир XIX областной партийни конференце ергйола комиссе отчетни доклад. Доклад яр тIадиллад комиссе председатела Н. Я. Правенькена.

22-гIа ДЕКАДА

ЛаьрхIар кхоачашду

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера хьинаре къахьег Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьайбаш леладераша. Шера планагIа йохка йоагIар 2320 тонн йолаш цхьайтта бетта пачхаьалкхенга 2125 тонн шура дIаеннай цар. Соахка цу юкъа ехка хинначунца нийсйича из 345 тонн дукхагIа я.

План толаме кхоачаш а еш, иззал шура дукхагIа дIаяла вIаштIехьдаьннад хьайбай продуктивность лакхъярах. Нагахьа санна 1984 шера цхьайтта бетта хIара кхоабача Iаттагара цига яьккха шура 1600 килограмм хиннаяле, ьарарча шера цу юкъа 2050 килограмм яьккхай.

ХIанзле тIеххоачалгъяй дулх доххара план. Из дIаденнад 550 тонн, шера планагIа дIадала доагIар 520 тонн долаш. Цуна лаьрхIа дIачуденнача хIара бежана дозал 350 килограммага дIакхоачадаьд.

КПСС XXVII съезда сийна дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье цхьайтта бетта хIара ше хьожача Iаттагара 4556 килограмм шура яьккхай Даьхено укх деношка Къахьегама Сийлен II степена орден еннача Долгиева Зайнапа.

С. СУРХОЕВ.

Деша дай бац

ПятилетIга тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, парте XXVII съезда къахьегама совгIат кийчдара доккхий декхараш тIайийцадар «Чечингавтотранс» территориальни объединене Мусаев Исса Бикаевич керте латтача автоколонна - 1436 водителаша, инженерно-технически болхлоша, гIуллакхерча наха. Ер шу доладелча денз цар баьча балха итогашка хьежача къаьгга гуш да тIаийца доккхий декхараш каьхата тIа а дусаш, цар дош даьсса хиннилга.

Пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул кIезигагIа дIа-хьа дихьад 427700 тонн халкъа боахама мовхьаш. Тонно-километраш яра задани 88,2 процент мара кхоачашъяьяц. Цу хьокхамагIа тIадиса пачхаьалкхен декхар да 8 миллиони 662 эзари тонно - километр. Автопарк балха араювлара коэффициента план а 92,6 процент мара кхоачашъяьяц автоколонна коллективо.

Къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъе парте енна задани йолча, цо цу хьокхама цхьайтта бетта план 90,8 процент мара кхоачашъяьяц.

Лоацца аьлча, укх шера тIайийцача социалистически декхарий цхьаккха пункт яц автоколонна № 1436 коллективо кхоачашъеш.

Конференце делегат

ЦIи хеза бригадир

Шалински района «Джалка» яхача совхоза тракторно-кхаш леладеча бригадана кулгалдеш ва Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Пачхаьалкхен преме лауреат Саидов Баудин.

Лаьтташца цIаккха а дохаргдоаца доттагIал тесса ахархо ва из. Дуккхача шерашка хьаьнала къахьегаш бокъонца яйзай цун къайленаш. Йоккха балха опыт караерзаяь специалист ше хиларга хьежна цхьа шу дIадахийтац Саидова ялатеи доакъарен культураш дика хьувкъа ца еш.

Иштта, планагIа яха йоагIарел дуккха дукхагIа а йоахаш хьажкIаш чуийцай бригадо хIара гектара тIара 55 центнер а йоаккхаш, генараш даьхад 20,8 центнер, шекара свеклаш — 400 центнер, хIаьта дукха доакъар а даьккхад.

Из толам баьккхаб индустриальни технологи юкъе а йоалаеш агротехнически бокъонаша дIа ма деххареи шоай ханнахьеи кхашкара балхаш чакхдахарах, органически минеральнии удобренеех, хиш декхача лаьтаеkма боагIара пайда эцарах.

Цу тайпара доккхий хIамаш карагIдувлаш къахьегилга закон а хинна дIаэттад сий долча бригадира вахаре.

1983 шера денз коллективни хьисапе къахьегаш я цун барти цхьоагIои йола бригада. Из балха юкъедсададарах кхы тIа чIоагIъеннай механизаторий къахьегамеи производственнии дисциплина, лакхъеннай овсарле, дикка кIезигдаьд лаьттан культураш хьалкхееча дIадохийта рузкъа, лораеш лелаю юрта боахама техника.

Цхьа механизатор вац Саидова бригаде ший декхараш толаме кхоачаш ца деш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье къаьстта хьинарегIа къахьегаш хиларца белгалбаьннаб КПСС член Гебертаева Зулпа, Териев Мусост, Сербиев Iаьла, кхыбараш.

Шалински района коммунисташа КПСС обкома партконференце делегаталла хержав Саидов Баудин.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

КОЛЛЕКТИВА ТОЛАМ

Парте аргIанарча XXVII съезда сийна доккхий социалистически декхараш тIаийцадар Назрановски мельзавода болхлоша. Уж толаме кхоачашдара бизза пайда ийбаьб производственни мощностехи балха ханахи, хIаьта боккха къахьегама толам а баьккхаб. ХьажкIий ишк яккхара ихе шера план укх шера 6 октябрен хьоар даккхара задани 9 декабрен кхоачашъяьй. Ер шу чакхдалалехьа пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа йоаккхаргья 2100 тонн хьажкIий ишки 3900 тонн сортовой хьоарн. ХIаьта ихе шера планагIа лаьрхIачул совгIа завода коллективо арахецаргья цхьа миллиони 400 эзари сома маьха товарни продукци.

Завода болхлой дог тийша ба иштта хьинаре къахьегаш шийтталагIча пятилетка хьалхара шу а шоаш дIадоладергхиларах.

М. ЕВЛОЕВ,
Назрановски мельзавода директор.

ТХА КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

КПСС XXVII съезда дикача совгIаташца накъабахара шоашта юкъе социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш болча «Пригородный» совхоза болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй карарча шера пачхаьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара планаш.

Иштта, баьцадаараш дIаденнад 6016 тонн, план 5721 тонни тIайийцача декхарех 5850 тонни долаш. 2766 тонн дIа а бенна 108,4 процент кхоачашъяьй сом бохкара план, дикка тIеххоачашъяьй ялат дIадалара план а.

Уж толамаш даьхад лаьтта леладара культура лакхъярах а бригадни подряд балха юкъейоалаярах а.

ХIанз гаьнаш йогIаш, органически минеральнии удобренеш ехкаш кхаш хьаьндеш, кхы тIа эшараш деш боахк совхоза къахьегамхой. Ихе гектара тIа дIаегIай баьца комараш — боахама керда культура.

Толаме къахьег шурен дулхи доххара планаш ханал хьалха кхоачашъяьча совхоза хьайбаш леладераша а. Цхьайтта бетта хIара Iаттагара 3 эзар килограмм шура яьккхай цар. Диза долаш хьайбаш Iангара дахара шортта гIожеи мошеи доакъар кийчдаьд.

З. АМАЕВА,
Грозненски района «Пригородный» совхоза директор.

КХОАНА—ЭНЕРГЕТИКА ДИ

КОТАЛОНАШ ЙОАХАШ

Мехка хIама хьакхоллаш дола низаш дегIадахкарца белгала дар ер цхьайтталагIча пятилетка тIеххьара шу. Укх шера вай белгалдоаккх мехка халкъа боахам электрификаце буха тIа дехIабоалабара цаI йола пачхаьалкхен юкъара план — Ленински ГОЭЛРО план — хьаяь 65 шу дизар а.

1920 шера 22 декабре хьайийллача VIII Советий Ерригроссийски съездо ГОЭЛРО план мога а еш, тIайийцар Россена электрификаци яра резолюци. Цу плана тIа ткъаь итт шера лаьрхIача 6,9 млн. киловатт электроэнерги яьккхара боарамга кхаьчар советски халкъ пхийтта шера. Из дар турпалерча къахьегамах хьахиннар.

ГОЭЛРО планагIа 1929 шера хьалийир Къулбаседа Кавказе электрификаци яра юхьиг дIайолаяь № 1 йола Грозненски ТЭЦ.

ТIом чакхбаьнначул тIахьагIарча шовзткъа шера Советски Союзе хьаяьй дегIаена энергетически потенциал — мехка электростанцей ниц цу шерашка айбелар 25-эза, хIаьта ер шу чакхдоалаш 316,5 млн. киловаттага кхоачаргба. Хьайоаккхаш йола электроэнерги 1545 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаргья.

Советски Союзе вIашагIъеллай 700 совгIа тайп-тайпара электростанци чуйоагIаш йола дунен тIа йоккхагIйола энергетически система. ТIом чакхбаьнначул тIеххьагIарча шерашка вай республике хьалъяьй йIовхалца болх бу кхо электростанци, бIаьш подстанцеш, эзараш километраш электропередачай линеш, хIаьта Нохч-ГIалгIайчен еррига а нах баха моттигаши, совхозаши, колхозаши электрификаци яь я.

Из болх чакхбоаккхача шоашкара доагIа дикка дакъа юкъедихьад Грозненски энергосистема къахьегамхоша а. Укх пятилетка 4 шерей 11 беттеи планал совгIа 17 миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай, дIахийцай 379 эзар гигакалорий йIовхала энерги, маьхалъяьккхай 4,8 миллион сома маьха продукци. Электростанцей персонало тIегIертта къахьегар бахьан долаш, 1980 шерачунца нийсдича, киловатт - сахьатага дIадода доагор 10,4 грамм кIезигдаьд, планал совгIа 14 эзар 800 тонн условни доагор кходаьд, планал 1,5 процент лакхъяьй къахьегама овсарле, балхага дIадодар кIезигдарах 3,5 миллион сом кходаьд, хIаьта планал совгIа баь пайда 2,6 миллион сома маьхха ба.

Ихе шера хьалъяьй 1351 километр электропередачай линеш, болх бе йолаллийтай юкъара низ 455 эзар киловатт бола трансформаторни мощносташ, чакхъяьхай теплосиловой оборудовани тешамегIа а кхомегIа а хургйолаш эргайоахаш итташ йола мероприятеш.

КПСС ЦК хиннача июньски Совещане Энергетически программа кхоачашъяра хаьдда дола наькъаш къоастадир. Цар керттера маIан белгалдир ший доклада тIа новкъоста М. С. Горбачева: «Еррига вай кадраш кхетаде декхарийла я, хIара предприяти, дакъа, беррига халкъа боахам интенсивни дегIабоалабара наькъа тIа баккханза баргбоацаш хилар». Из дош материальни производства базовой дакъа хиларах тарра, энергетикана а доагIаш да.

ТIеххьарча шерашка халкъа боахам электроэнергеца Iалашбара даькъе халонаш нийслу. Цун керттерча бахьанех да морально а физически а къаеннеи тишъеннеи оборудовани, цун цхьайола узлаш хувцалга тIехьадусаш хилар, из бахьан долаш болх беш йолча электростанцей низех бизза пайда эцилга а оборудованена ремонт елга а юхатетташ хилар.

1986—1990 шерашка йIовхалца болх бу электростанцеш технически кхоачамашца Iалашъяра а царна реконструкци яра а СССР Минэнерго программагIа дикка балхаш чакхдаха лаьрхIад Грозненски энергосистеме, ТЭЦ-2 шеръергья, ТЭЦ-1 хий дIоахду боккха ши яй оттабергба, реконструкци е йолаергья ТЭЦ-3. 1986 шера йисте а яргйолаш теплотрасса юлларгья город Грозне къулбаседа - малхбузен даькъа тIа.

Цхьаккха а тайпа ла мегаргдоацаш да хьурмат доацаш а учет йоацаш а частни сектореи юрташкеи энерги йоаеш хилар.

КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенеш шоаш беча балха ларде а лувцаш, отрасле хьалхалаттача коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй 1985 шера а бIарччача XI-ча пятилетка а планаш толаме кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда даха ма доаггIара накъадахара тIехьа.

Яхье баьнараштa юкъе хьалха я объединени Грозненски ТЭЦ-а коллектив, энергосистема дуккха а бола хьалхалаттараш.

Царна юкъе ба укх пятилетка задани 24 октябре кхоачашъяь КИП-а, ОГТЭЦ-а электромонтер Иванов Лев Дмитриевич, цо планал совгIа тоаьяй 250 прибор, иштта пятилетка кхоачашъяь, 5 шера 21,5 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояь турбинни цеха вокхагIвола машинист Ульшин Анатолий Михайлович, укх шера 18 феврале пятилетка кхоачаш а яь 215 тонн условни доагор кходаь центральни тепловой щита машинист Седашова Валентина Афанасьевна, турбинни цеха начальник Моргунов Юрий Георгиевич, ремонтно - наладочни предприяте мастер Радионов Павел Дмитриевич, Малхбузен электрически сетей электромонтер Давлетукаев Iусман Сайхадович, Малхбоален электрически сетей токарь Ушаков Геннандий Иванович, кхыбараш.

Доккхий а бехктокхаме а да тха отрасла хьалхашка оттадаь декхараш. Энергетикаш, мехка беррига къахьегамхоша а санна, хIанз шерра дувцаш а Iомадеш а ба съезда хьалхара документаш. Керттера укхаза де цезар дерригне боагIаш бола лостами практически занятешта хаьдда дола гIуллакхаши хилар.

Шоай профессиональни цIей — энергетика Ди хьа тIакхоачаш, энергосистема болхлоша шоай низ а хьинар а тIадахийта къахьегаш ба укх шера а бIарччача XI-ча пятилетка а декхараш толаме кхоачашдара тIехьа, хIаьта хIанз парте XXVII съезда хаьдда долча къахьегама совгIаташца накъабахара де йел дезар деш а ба.

Г. ЯНИН,
«Грозэнерго» РЭУ управляющи.

«Грозэнерго» объединени ТЭЦ-е къаьстта дика къахьегаш, дика толамаш доахаш бIаьш энергетикаш ба. Царех ба электрослесараш, коммунистически къахьегама ударникаш Орел Иван Семенович, Крымов Алексей Васильевич, Андроненко Александр Васильевич, къахьегама ветеран Минаев Владимир Максимович. Шоай декхараш массаза а цIена кхоачаш а деш, цхьаккха тайпа хьовзам хилийтац цар шоай балха тIа.

СУРТА ТIА: электрослесараш И. Орел, А. Крымов, А. Андросенко, В. Минаев.
В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце, КПСС Устава де могадеча хувцамий, Керттерча лостамий проекташ

23-25 ПРОЦЕНТ

Халкъа боахам бIарчча хьанийцача къахьегама овсарле 20—23 процент, цу даькъе промышленносте 23—25 процент айе. ДукхагIа арахецаш йола промышленноста, юрта боахама ерригa продукци, хIаьта ишттa машиннаькъа транспорте совнагIa дIа-хьа ккухьачa мовхьийн гIишлонашка деча балхийн ерригa объем къахьегама овсарле лакхъяра чотах хилийта. Къахьегамах телача маьхал совгIa къахьегама овсарле лакхлулга Iалашде.

(1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Керттерча лостамаш тIара).

ПРОИЗВОДСТВО СИХЪЯРА НАЬКЪАГIА

Укх денношка ГI. Ахриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» яхача заводе йийца яьлар «1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Керттерча лостамий проект. Из ювцача дакъа лаьцар завода болхлоша, инженераша, гIулакхерча наха. Къамаьлаш даьраша предложенеш телар къахьегама хьалаш тоадара, зехьа йовш йола балха ха кIезигъяра, къахьегама хьалаш тоадара, арахецача продукце динали къахьегама овсарлеи лакхъяра, продукци хьаярга дIадодар лоxдара, материальни, энергетически, финансови ресурсаш кхоярa наькъаш лахара тIаерзаяь.

Собране къамаьлаш дир производстве хьалхалаттараша, къахьегама ветеранаша, социалистически яхье котбаьннараша, кагирхой хьехамчаша. Заводе шоай коллективана хьалхара бехктохам хетаргболча, машинашъечун професси дукхаезаргйолча уйланца кагирхой хьалкхебара болх беш ба 50 саг совгIа хьехамчаш. Царех ба, масала, Султыгова Насапхан, Канишева Наталия, Имагожева Люба, мастераш Могушкова Iашат, Цороева Фатима, Даскиева Хадшат, Котиев Ахьмад, дуккха кхыбараш.

Мохк дегIабоалабара Керттерча лостамашта юкъе яхьа предложенеш тийлар собране. Масала, оборудованена ремонт еча слесара нов. Б. Х. Султыгова XIV раздела юкъеяхьа предложени елар — **«Продукци хьаяра планаш материально-технически Iалашони мовхьаш дIа-юха кхахьарен планашца нийсъяь хулга Iалашде»** аьнна. Цеха ерригa продукци а болх а из материалаца, комплектующи хIамашца Iалашъярах тийша ба. «Цкъаза, — аьлар цо, — планаш хьайохкийтхона. хIаьта материалацеи комплектующи хIамашцеи Iалашдац тхо, тIаккха из бахьан долаш каст-каста болх ца беш латта дезаш хул».

ХIанз, къаьстта а Iилма-технически дешах лаьца КПСС ЦК совещани хинначул тIехьагIа, овлангара денз хувцанза даргдац рационализаторийи изобретателийн балхацара гIулакхаш. Общественни организацеша рационализаторашта массаза а дац новкъостал рацпредложенеш вIаштIехьъяхаран производствана юкъекхахьаран, цудухьа, керттерча технолога отдела воккхагIволча инженера - конструктора нов. У. О. Балаевеи къамаьлаш даьча дукхача болхлошеи предложенеш телар проекта 4 раздела юкъеяхьа: **«Iилма-технически прогрессах йола мероприятеш чакхйоахилга дикка сихдар а рационализацеи изобретательстваи даькъера балхаш тоадар а дукъа ерригача общественни организацей гIулакхашта координаци нийса с, из хаддaнзеи лаьрхIан вIаштIехьа а йоахаш».**

ЧIоагIгIа уйла тIайохнийт бригадни подряд, комплексни бригадаш вIашагIйохкара. Из коллективни къахьегама формех цаI а лоархIаш. Цхьабакъда, бокъонца уйла а яь вIаштIехьдаьккха даьннадац из дош, уйла тIаяхийта езаш цхьайола моттигаш я. Масала, завода № 40 йолча цеха комплексни бригада вIашагIйолла хьежабар. Цхьабакъда, халахете а, къахьегамеи алапеи отдело эшаш дола документаш кийчца дар бахьан долаш из дика гIулакхи профкома берригa болхи юкъагIбисар. Профкомо цунна хьалхара жоп деханзар бехке бараш кара, цудухьа, къамаьлаш даьча новкъосташа предложени елар XIV раздела юкъеяхьа: **«Кердача тайпара йолча бригадашта хозрасчет юкъекхухьаргйола гIулакх де, цунна хьалхара боахама кулгалхойи инженерии службаши моральнии материальнии бехктохаме а беш».**

Конференце белгалдоахар, дукха ха йоаццаш школьни реформа хьакъехьа арабаьнна КПСС ЦК соцам школьникашта, ГПТУ дешархошта дешар хьехара, шефство лелаеча кхыча организацей хьалаш тоадара гIулакхa боккхача лоархIаме хилар. Каст-каста предприятей кулгалхой тароп бокъон хилац шоаш шефство лелаеча организацешта материальни, финансови, кхыдола новкъостал де, кхоачаш ца еш юс партийнии советскии органий указанеш. ДIаухийтайш дола из дерригa рузкъа отчета тIа хьахьокхаш, цхьаннахьа а дIаяздеш дац., хIаьта тIахьожам лоаттабеча органаша из бахьан долаш бехке кулгалхой бу. Завода хозрасчета начальника нов. С. А. Сапралиева предложени елар XIV раздела юкъеяхьийта: **«Белггалара балхаш дара подшефни боахамашкара заказаш хьанийде бокъо яла. Цу балхий объемаш промышленни предприятей планашта шоаш къаьстта юкъекхахьа а материально - технически Iалашонца чIоагIъе а».**

ХIанзара производство балха овсарле лакха йолча оборудованеца, станокашца, приборашца Iалашъяь хила еза. Уж ца хилча къахьегама овсарле, продукце дикал лакхъюлургьяц, кулгашца деш дола балхаш кIезигдулургдац. Цунах литейно-прессови цеха литейщика Б. Алмазова предложени еннай V разделерча кIалгIолла яздаь «...СибарегIе, Гаьнарча Малхбоалене, Гаьнарча Къулбаседене эксплуатаци е лаьрхIа йола овсаре болх бу машинаши оборудовании дукхагIа арахеца...» аьнна яздаьча **«Машиностроительни комплекс»** яхача подраздела юкъеяхьа: **«...оборудовани овсарегIа болх бергболаш кердаяккхара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха а».**

Машинашъеча профилах бола специалисташ кийчбеш цхьаккха дешара заведени яц республике. Цудухьа, Iалаьмате хала хул специалисташа-машинашъсраша бе безаш бола болх коллективашка вIаштIехьбаккха. Къаьстта чIоагIа холу из тха заводе. 12-ча пятилетке реконструкци ергйолаш я предприятена, кердача электроникаца, промышленни роботаш а йолаш автоматизированни линешца болх беш хургья ерригa станокаши оборудовании, и. кх. дI. ТIаккха, болх мишта бергба царца, нагахьа санна цхьаьцаI специалист-электроник воацаш хилча? Цудухьа предложени еннаяр IV раздела е пункт юкъеяхьа аьнна: **«Специалисташ - машинашъераш кийчбергбола лакхера е лаьрхIа йола юкъера дешара заведенеш дукхагIа хьаелла».**

Х. МЕСТОЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода профкома председатель.

ХЬАЛАШ ЦХЬАТАРРА ХИЛИЙТА

Социалистически формаци дегIаяро вай мехка хьакхеллай керда социальни а интернациональни а наьха общность — советски халкъ. Цун экономически кIийле а хинна дIаэттай СССР-а халкъбоахама комплекс. Из хьахиннай общественни доалахьеи ларда тIа, мехка ерригача территоре тIа производства социалистически интернационализаци яра процесс сихха дегIаярца.

Социалистически экономика — советски къамий вахара ерригача оагIоний интеграци яра керттера фактор а халкъий доттагIлен йохаргйоаца материальни лард а. Из белгалйоал Iалаьмате чоалхане йолча структурацей социально - экономически даькъе цаI хиларцеи. Цун лоархIаме белгало я СССР халкъбоахама комплексо ерригача союзни республикай экономика чулоацаш хилар. Нийса аьннад Керттерча лостамий проекта тIа: «Общественни производства территориальни структура эргаяьккха тоае, хIара союзни республика, хIара экономически район экономическии социальнии дегIаахар вIаши тардеш хулга Iалашде, мехка цаI йолча халкъбоахама комплексе цар вIаши лоаттаду бувзамаш тоаде», аьнна.

Союзни республикай боахамаш лакхача цхьан боарам тIа дIанийсдар, уж вIашигаргадоаладар советски цаI йола экономика эргаяьккха тоаяра тешшаме лард я. Коммунистически партен Советски правительстваи боккха теркам тIабохийт мехка тайп-тайпара регионаш цхьан экономически боарам тIа дIанийсъяра, цар боахам лелабара хьалаш гаргаозара.

Доккхал деш дийшар аз парте лоархIаме документаш, хIаьта царна реализаци яра сай низ дIакхоачар а дергда. Сона хетачох, КПСС Программа кердача редакце проекта 2 даькъа шоллагIча разделе яххача тайпара Керттерча лостамий проекта XII разделе а тIатехача нийсадар **«КПСС боккха теркам тIабохийт СССР къамий регионий экономически боарам лакхбара а шоайла вIаши нийсбара а»** яха дешаш. Цу тайпара положени йолаш я хIанз йолаш йолча парте Программа тIа а КПСС XXIII, XXV, XXVI съездий материалаш тIа а. Цунца дувзаденна — шоллагIча даькъа хьалхарча разделе, капиталистически дунен экономически боарам цхьатарра ца хилар дувцача, хьоахадича бакъахьа да. **«Социалистически пачхаьалкхенний, къамий регионий экономически боарам лакхбалар, гаргабар, дIанийсбалар социализма закономерность я»** яха дешаш. Сона хет, Керттерча лостамий проекта XII раздел чакхйоалача укх тайпара дешаш тIатехача бакъахьа дар аьнна: **«СССР союзни, автономни республикашта, автономни областашта, автономни округашта юкъе лоаттаеча социалистически яхьо новкъостал дергда беррига мехка экономика эргаяьккха тоае».**

А. БАГДАСАРЯН,
экономически Iилмай кандидат, Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен университета доцент.

Тха календарь

А. Г. СТАХАНОВ ВАЬ 80 ШУ ДУЗАШ

Ворошиловградски область. Овлангара хувцамаш хиннад ах бIаь шера «Центральни-Ирмино» оалаш хиннача, хIанз КПСС XXII съезда цIерагIча, 1935 шера Стаханов Алексея ший гIоръяьнна рекорд оттаьйча шахте. Цун забояшка оттаьй керда оборудовани, кердаьхай подъемни стволаш.

Традицешта тешаме хилар, уж дIахо ебаяр — цунца яхаш я тахан горнякий коллектив. КIезига рекордаши патриотически гIулакхаши чакхдаьхадац укхаза дицлургдоацача 1935 шера августе денз.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ВКП(б) ЦК парторг «Центральни - Ирмино» яхача шахтера К. Г. Петров, летчик М. В. Водопьянов, А. Г. Стаханов. (КПСС XXII съезда цIерагIча шахта стахановски болама музеера 1935 шера даьккха сурт).

ТАСС фотохроника.

Съездагара съездага

БIА СИЙНАЧА ТИЙРКА ЙИСТЕ

Подгорное яха юрт ахкан замалахьа сомий бешамаша хьулайий хул, кхыметтел тховнаш а низткъа мара бIарга ца гуш. Ший тайжа хий ийца додача Тийрка берда йистте IотIаотт юрта бахача наьха уж башха-дика цIенош. Лоамашка тата деллa увгIаш дола из къаьнара хий юрта гарга кхоачача метте боккхача Iама дукхагIа тара хул.

Юртарча наха «Набережный» («Берда йистера») аьнна цIи тиллай шоай совхозах. Из белггала, я а я хин берда йистте уллаш. Юххе гIолла тIехбоалараштa хоза хет кIай кIир теха цIеной пенаш, басараща къоагаяь карташи коанаIараши. Хица оагIув а болаш уллача юрта йисте гIолла тIех а ваьнна чIоагIа тIоа тIауллача кердача улицашка кхоач. Асфальт йиллача тротуарий йIоаххала хьаллатт еттача кирпишкех вIаштIарданза а шозза вIаштIардаь а цIенош. Мел эшар чу а долаш, хIанзарчар тайпара, городерчарел эсалагIа доаца цIенош.

Городерчар тайпарча цхьан улица цIи Iоеш — «Молодежная» («Кагирхой»). Юрта бахача наха шоаш тиллай цунах из цIи шоай низ болча кулгашца цхьайтталагIча пятилетка шерашка из хьалъяьча къонача гIишлонхой сийна. Итташ долча цIеношта хьатIадоаладаьд хий, электричество, радиои телевизионнии линеш. Тховнаш тIа телевизионни антеннаш егIай. Дехьа а сехьа а — массе метте асфальт. Хьалъоттадаьд бийсанна электрически сердал тергйола хоза плафонаш Iоэхка бIоагIий. Бокъонца городеръяр санна улица я-кх — кхы дIа а хьа а йоацаш.

Мел аьлча а юртара улица я из. Цунах теш хьо наха шоай доалахьара доахани коа тIара оалхазараши чудоахкаду гIирсаш — тоъал доккхий гIонна дола боахамаш хIара коа бIаргадайча.

— 5 шера 2 миллиони 127 эзари сома балхаш даьд тха гIишлонхоша, — доккхал деш дувц совхоза директора Керимов Харон Мовлдиновича. — Цу ахчах 1 миллиони 311 эзари сом дIададахийтад чуIа цIенош хьалдарга. Эксплуатаце дIаденнад 6318 квадратни метр чуIа цIенош.

Тха гIишлонхой. Малаш ба уж? Керттерча даькъе уж ба массаза а ахархой болаш хьабаьхкача цига бахача наьха къонгаши мехкарийи. Кагийча нахеи мехкарашеи Iомаяьй каменщика, электрика, сантехника, штукатура, маляра, плотника, кхыйола профессеш. Дика Iомаяьй. Цудухьа сиха, дика, хоза хьалду гIирсаш.

Дукха нах хьува хIанз а хьалдаь даланза долча шоза вIаштIардеча цIеношта хьалхашка. Кагий нахи мехкарийи боахк, чIоагIгIа дIахьа деш къамаьлаш а долаш, шоллагIа этаж йотташ, тракторни тележкаш тIара кирпишкаш, цемент, хьун хIамаш Iойоахаш. Мархал кийчбеш, КIалхарча этаже а чуийнна деш балхаш да. Цучура бараш плотникаш ба.

Нийсденнача дегIара зIамсаг ва гIишлонхошта кулгалдеш. Массе метте кхоач из: новкъосташка цхьацца - шишша дувц, цхьацца хIамаш хьалхадоах, дукха хIамаш бIаргадайнача блокнота тIа йоазош ду.

— Комсомольско - кагирхой бригада кулгалхо Дзакаев Салман ва из, — совхоза директора из сов хеставеш, сий деш дувцарах дегo цу сахьате тIаэц къона бригадир. ХIаьта дукха ха ялалехьа аьттув бола минот а лехе, къамаьл ду оаха Салманаца. Из мукъагIа, директора дийцар ше долаш, кхы а нахаца хьаувш, безаме саг а хинна хиннавар.

— Дага хиннадарий сона гIишлонхо хила? Хиннадацар. Юкъерча школа 8 класс чакххьаьккхачул тIехьагIа механизатор хила безам хиннабар са. Даьй дерагIа вахa уйла йолаш вар со. Ялат кхеде. Цу тIа а техника чIоагIа дукхаезар сона. ТIаккха № 2 йолча Калиновски СГПТУ деша вахар. Цига кхо шу даьккхар аз дешаш. Шеррача профила механизатор хиларал совгIа, зрелоста аттестат а делар сона.

Цигара ийца механизатора знанеши опыти накъаяьшай Салмана — училища чакхъяьккхачул тIехьагIа дукха ха ялалехьа Советски Эскаре гIулакх де тIахьийхар из. Трактора штурвала меттел лаьцар цо низ болча танка штурвал.

— Эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавоагIаш цаI мара кхы уйла яцар са — тхоай кхашка гIолла трактор лехкилга.

ВIаштIехьдаланзар — комсомольски организаце декхарийла вир боахаме керда вIашагIйоллача гIишлошъеча бригаде дIачуваха.

— Вай совхозе хьалде лаьрхIа дукха гIирсаш да: чуIа цIенош, боахама помещенеш, культурно - бытовой объекташ, — яхаш дийцар демобилизацегIа цIавенача тIемахочоа комсомольски комитета заседане. — Вай, комсомольцаша ца бича хьан бе беза из?

Иштта гIишлонхо а хинна дIаэттар Дзакаев Салман, ший хапара бола итташ кхыбараш а санна. ХIаьта из бахьан долаш вIалла дехке ваьннавац. Ший массаза а долаш долча хьинарцеи къахьегама тIера хиларцеи дIаволавелар комсомолец юрт, ала мегаргдолаш да, керда хьалъе. Шоай юрт. Ший дега кхоаччара йола. 6 бетта во воацаш каменщик хилар цунах, ший доттагIех Юкаев Ахьмадах, Оздиев Султанах, Новразов Ахьмадах, кхычарех а санна. Эггара хьалхара штукатураш - маляраш хилар Дзакаева Курбиках, Абдулаева Сацитах, Юкаева Аьсетах, плотникаш — Закриев Юнехи Сатаев Салманахи. Комсомольско-кагирхой бригадо тIехь-тIехьа дукхагIа Iома а беш, ший мугIаращка дIачуккувлар цигара юкъера школа яьккха баьина кагий нах.

Шоашта хьалду кагийча наха гIирсаш. Шоай хьамсарча юрта. Цудухьа дика а ду. Дуккхача шерашка латтаргдолаш. Хоза а ду. Сиха а ду. Цудухьа цига бахача наха массава раьза а волаш дийхад цар хьалъяьча кердача улицах «Кагирхой» улица аьнна цIи туллилга. ТIаккха юрта Совето а хьаллаьцай из предложени. ДагадоххарагIа аьлча, кердача цIеношка баха чухувшараш а ба къона дезал.

Къонача гIишлонхоша дукха ха ялалехьа шоай бригадиралла хержар Дзакаев Салман.

Дукха гIирсаш да Подгорни юрта хьалдераш. Цхьан ханна. ДогIа дийлхачул тIехьагIа тIадоагIа грибаш санна дукха хьалъувттаб цхьа этаж йола а шозза вIаштIардаь а чуIа цIенош. Мел эшар чудолаш я цар квартираш. Цхьан шера юрта юкъе хьалъэттар культура ЦIа а берий комбинат а. Наха гIадбехе дIател шоай бераш йоакхо еш болча специалисташка - воспитателашка кхетадайта. Цу гIулакхa къаьстта чIоагIа гIадбаха ба кхалнах — совхоза кхашкеи комсий бешамашнеи сатийнна а овсаре а къахьега йиш я цар, берий саготде а ца дезаш.

Сайренашкеи мукъача денношкеи юртарча культура ЦIагIа тIаик аьнна из хьалдизе нах хул — боахамера къона а къаьна а къахьегамхой. Шоашта деззашдола гIулакх корадоагIа царна укхазара — художественни самодеятельноста тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоац, кердача кинофильмашка хьеж, тIабаьхкача артисташца вIашагIкхетараш ду.

П. МАГОМАДОВ.
Надтеречни район.

ДИЦДАЛИЙТАД...

Укх шера «Трансмаш» яхача заводо духхьал цхьайтталагIча бетта план мара кхоачашъяьяц.

Фуд укхаза ритмично болх дIабахара новкъарле ер? Цу хьакъехьа дукха дийцад завода администраце, партбюро заседанешка, коллектива собранешка. Дувца-м дукха дувц. бакъда, гIулакх бокъалгахьа доалаш дац. ХIара ди массаза дала лакхъяла еза къахьегама овсарле лохлуш латт. Масала, шера дола социалистически декхараш тIаэцача хана коллективо лаьрхIадар къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 1,2 процент лакхъеи продукцега дIадодар 0,5 процент лохдеи. ХIаьта цхьайтта бетта йолча итогех къахьегама овсарле 92,7 процент мара кхоачашъяьяц; Iалаьмате дукха да продукци хьаярга дIадодар.

— МалагIа бахьан да шо декхарех ца лоархIадеш хилара? — хетт аз партбюро секретарага Митин Анатолий Дмитриевичага.

— Керттердар специалисташ ца тоъалга да, — аьлар цо.

Бакълув из. Заводе тоъаш бац керттера специалисташ. ХIаьта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цу гIулакхо новкъарле яц аьлча а нийсса хургдацар. Бакъда, керттера бахьан из дац. Специалисташ тоъаш хиннабоацаше а декхарех дика лоархIабеш ма хиннабий заводчанаш хьалха дIанхача шерашка. Деша корта сенах латт аьлча, Iалаьмате во я заводе къахьегамеи производственнии дисциплина. Масала, со цига нийсвеннача 17 декабре 28 саг ах сахьатал совгIа тIехьаваьннавар балха. ХIаьта уж нах цхьание а новкъарле ца еш проходной гIолла чакх а баьнна, цехашка дIачубахар. Цар тайпан цIераш аз хаьттача, шийна хац аьлар проходной лаьттача кхалсаго. ТIехьагIо из гIулакх аз шийга дIадийцача, дарий де тиганзар партбюро секретара а.

Декхараш кхоачаш ца дара чIоагIа Iаткъаш да заводе болх беча наха юкъе лерттIа социалистически яхь вIаштIехьа ца яккхар а. Моральнии материальнии стимулашца нах белгал ца бахар, кулгашца ду балхаш дукха хилар.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача боламах деш фуд, аьнна даьча хаттара хоадам бола жоп дала магандзар завода кулгалхошта. Гуш дар цунах болхлошта цхьаккха тайпа хIама ховш доацилга. Цул совгIа, 1985 шера дола социалистически декхараш а дац гургдолчча моттиге хьалтеха. Царех лаьца аз шийга хаьттача завода профкома председатела Саaева аьлар:

— Уж хIанззалца лерттIа улга тIа дIайзде художник воацаш лийннад тхо.

Саг цецваллал хIама дар из. Тахан-кхоана яхар мо чакхдоалаш да ер шу. Дукхача предприятей коллективаш хьатIахулача 1986 шера дола социалистически декхараш тIанийдеш я, хIаьта «Трансмаше» хIанз мара укх шера дараш хьалтоха кийчлуш а бац.

Социалистически декхараш кхоачаш ца дарах лаьца къамаьл хилар са массехк болхлочунца.

— Цхьан сага хьалъайде могаргдолаш дац ер диск, — аьлар сборочни цеха слесара Джанаралиев Вахас, — укх гIулакха эш лаьрххIа подъемник, хIаьта цо болх ца бу массехк бутт ба. ТIаккха кулгашца дIаоттаде деза-кх ер. Мел ха, мел къахьегам дIабода зехьа. Цудухьа лакхлац овсарле, цунга хьежжа кхоачашдеш дац тIаийца социалистически декхараш а.

Цу цехе дикагIа лоархIаш я Халаев Абукара кулгалду бригада. Пхийтта сагах латташ я из комплексни коллектив. Бакъда, со цига нийсвеннача дийнахьа верригаш а ворхI саг мара вацар болх беш. Вожаш отгулех а больничнегIа а ба аьлар Абукара. ГIулакх ма дарра техкачул тIехьагIа гучадаьлар бригадера пхи саг цхьаккха бахьан доацаш балха хьа ца венилга.

Социалистически декхарех лаьца даьча хаттара жоп луш Халаева аьлар:

— ДагадоххарагIа аьлча, сона ховш дац малагIа декхараш да Iа дувцараш, — аьнна, — сона дага а доагIаш цхьаккха декхар тIаийцадац оаха харц ца лийча, тха кулгалхоша фуннагIа дий а план кхоачашъе йоах, дIахорчоа укхаза сагота вола саг-м вац.

ХIаьта Халаевца хинна къамаьл аз партбюро секретарага дIадийцача из къарвелар, шу долалуча хана хIара бригадо завода юкъара ча собране хаьдда декхараш тIа а ийцадар, Абукар цу даькъе харц а лув, аьнна. МалагIчох тешаргва? Цхьабакъда ерригача завода коллективо тIанийца декхараш гургдолчча хьалтеха доацаш хилча, къаьстъсача бригадаша уж тIа ца ийцалга нийсагIа хилла мег.

Дуккхача болхлошца къамаьл хилар са заводе социалистически яхьах, къахьегамеи производственнии дисциплинах, наьха бытовой хьалех лаьца. Массане а дийцар цаI дар: керда толамаш дахара коллектив оарцагIа яккхара гIулакх кулгалхоша тесса дитад.

Хьалхарвар малав, тIехьавусар малав хьагойта хьоккхама улг доалл заводе дIачуводдача. Бакъда тIеххьара цу тIа даь йоазув укх шера август беттара да. Из доккха гIалат дац, аьлча санна кулг тессар профкома председатела Саaева. Гуш дар цун бала боацилга цу деша.

ХIаьта малагIа тайпа социалистически яхьа формаш кхувл оаш балха юкъе аьнна, хаьттача а хаьдда дала жоп доацаш висар Саaев.

Яхь вIаштIехьйоаккхилга бокъонца дицдалийтад заводе. Духхьал из бахьан долаш дукха болхлой дIабувл заводера укх шера.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

Вай лоалахой болча

КЪАМИИ ВОШАЛ

Iилманхочо Б. А. Калоева «ХIирий» яхача ший книжка тIа язду: «ГIалгIайи хIирийи вIаши ийна къамаш да. ГIалгIай ГайтовгIари ТаутиевгIари хIирех хьабаьннаб. Иштта ба ЦуровгIар а КозыревгIар а. Эзми яхача юрта вах КозыревгIар пхелагIа да. ХIаьта хIирашта юкъера ДауровгIар, АндиевгIар, ЛьяновгIар гIалгIай къамах хьабаьннаб.

ХIираштеи гIалгIаштеи юкъе цхьатарра тайпан цIераш лелаю нах шоайла гаргало лелаеш а дикаи тIа-вон тIа дIа-хьа болхаш а ба. ГIалгIашта юкъе дукха ба хIирий йиший къонгаш. Царех ба ДжIайрахье ваха Хаматханов Мухарбик, Эзми ваха Цуров Мадай, Орджоникидзе ваха Ахриев Мухарбик, дукха кхыбараш а. ХIирий вежарий Умати, Мухьмади, Бамои КаргиновгIар, Дур-Дур яхача юрта баха ЦаллаевгIар гIалгIай йиший къонгаш ба. Ялх бера нана Цаллаева Валентина — гIалгIа Тумгоева я.

ХIирашта юкъе дукха ба гIалгIай мотт шаьра бувца ховш бола нах. Царех ва Цаллаев Умати. Ше волча хьоашалгIа наьнахошкахьара нах баьхкача, царца гIалгIай мотт бувц цо. ХIаьта гIалгIачоа Цуров Мухьмада шаьра хов хIирий мотт. Бера хана денз Iомабаьб цо из.

Дукха я хIирий а гIалгIай а цхьатарра йола маIача наьхеи кхалнаьхеи цIераш. Царех я Атарбик, Аза, Iийса, Инал, Мадина, Мухарбик, кхыяраш. Дукха да цхьатарра маIан дола дешаш а. Беркат, ларма, пайда, хьалтIам, хайра, херх, къурд, чарх, чурт яха дешаш шинна къамо леладу.

ХIара дийнахьа чIоагIлуш доагIа къамий доттагIал. ГIалгIаша а хIираша а оалаш да: «Гаьнарча вешел юхера лоалахо тол», аьнна. Дика лоалахой, гаргара нах болаш бах гIалгIайи хIирийи.

«Социалистическая Осетия».

* * *

ТИЙРКА ТIАРА ХЬОАЛЧАГIА

Иштта цIи йолаш да Черсий-Балкхарой республикерча кинематографисташа оттадаь фильм-концерт. Черсий хьоалчагIа дувцаш да из. Дукха ха йоацаш кердача кинолента премьера хиннай Москве. Специалисташа Еррисоюзни экрана тIа гойта могадаьд из.

Из музыкальни, сакъердаме фильм оттадаьраш ба сценаристаш В. Ворохови В. Варагунови, режиссер Р. Мартиросова, оператор В. Губарев. Фильме дакъа лоацаш я халкъа халхара коллективаш «Ашамаз», «Нальчанка», «Терчанка», солисташ В. Варагунов, А. Отаров, Е. Пачева. Фильме дукха да Майски районе Котляровская яхача станице бахача казакий иллеши халхараши.

«Кабардино-Балкарская правда».

* * *

ХАЛХАРА ТКЪАМАШ

ВорхI шу мара дац Махачкалерча Ленински района пионерийи дешархойи ЦIагIа «Асса» яха цIи йола берий хореографически ансамбль вIашагIъелла. Цун кулгалхо ва республика заслуженни артист А. Хамдулаев.

Ансамбль каст-каста кхыча городашка а районашка а гастролаш еш хул. ЧIоагIа дезаденнад наха цар деш дола «Дагестанера халкъа ловзараш», «Сакъердаме къантий», «Лезгинка» яха халхараш.

Укх деношка «Асса» керда халхара программа кийчъеш я. Из хетаяьй КПСС XXVII съезда. Халхара меттаца бераша дувц шоай иразеча вахарах, къамий вошалех, хьамсарча Даьхенах.

Кастта премьера хургья. ХIанзчунна репетицеш еш ба къона артисташ.

«Дагестанская правда».

Болхлочун уйлаш

ЦХЬА ДА ЦА ХИЛЧА...

Сага тоам бе а халахетар де а йиш йолаш моттиг я аз къахьегар. ХIамаш тега професси аз Iомаяь укх шера пхийтта шу даьннад, царех тIеххьарча диъ шера Назранерча быта ЦIагIа болх беш я со. Фуд тха балха тIа наха тоам бе йиш йолаш дар? Сагага товш, тахана рча денца доагIаш дола барзкъа тегар, наха аьттув болча хана барзкъа диста ха лахар, аьннача хана заказ кхоачашдар.

Заказаш ханнахьа кховчаш ца дар, барзкъа во тегар, сезонни дувхар хьаде таро ца хилар — из да новкъадар.

ХIанз дувцаргда аз тхоай болх лертIа дIа ца бохийтача бахьанех.

Шиннахьара доал долаш ба тха хIамаш тегараш. Цхьаннахьара доал дер «Чечингшвейбыт» я, шоллагIчахьара — Назрановски райбыткомбинат. Дукха нийслу царех цхьанне яхар шоллагIчо яхачунца вIашка ца доагIаш йола моттигаш.

Масала, алапии бийдали тхона лоаттаер «Чеченингшвейбыт» я, хIаьта балха нормаши плани уттаер Назрановски райбыткомбинат я. КIада ца хилча кхоачашъе йиш йий план? Нагахьа из хилча планах доацаш хьаде йиш йий баракъаш?

Боккха Iоткъам бу тха балха кIада тайп-тайпарча ассортиментах ца хиларо. Заказ де баьхкача наха дIахьокха материалаш йоацаш яьсса латт витрина. Барзкъа миштад хьажа нах дIачубаха кабинаш яц. ХIаране безам ма бий тIа а дийха барзкъа мишта тов хьажа.

Эсала латт социалистически яхь йоаржаяра гIулакх. Дукха ба тхоца производстве хьалха латтараш. Уж ба Шадыжева Мадина, Эсмурзиева Хани, Дудургова Марем, Мальсагова Зухра, Албогачиева Радидмхан, Арчакова Зарема, кхыбараш а. Цар опыт дикагIа дIайовзийтаргьяр къоначa болхлошта социалистически яхьа формаш йизза лелайоре, царех пайда эцаре.

Iай чIоагIа шийла хул тхо долча. Тха котельни духхьал быта ЦIен кхоачамбе йиш йолаш я. ХIаьта цунах хьатехад культура ЦIа. Хьалха тхона йIайха хулар, хIанз тхона а царна а шийла я. Из пайда ба-кх реконструкци яьчар баьр...

Ше балха вола моттиг цIена, хоза хилча дика хет болхлочоа. Бакъда, наьха бIарг тIаозаргболча тайпара тоаьяц тха салон. Укх чу болх беча наха фу барзкъа тегаргда аьнна хетталургда чуваьнначоа. Эггара хьалха тхогара дIайолаяла декхарийла ма йий производственни эстетика. Сога хаьттача цу гIулакха йоакхо е езар профсоюзни организаци я.

Шоана гучча бесса, быта ЦIагIа болх беча наьха бехкагIа а царех тийша доацача гIулакхех а латтт тха кхоачамбоацараш. Ма хулла сихагIа производствана юкъера дIадаханза даргдац уж.

Х. САЙНАРОЕВА,
Назрановски быта ЦIагIара хIамаш тегар.

Кагирхой хьаллаца

КПСС Программа кердача редакце проекта тIа да укх тайпара дешаш: «Къахьегам — общества материальни духовнии рузкъа духдувла керттера хьаст, сага социальни сийлен керттера бустам, цун дезагIа дола декхар, сага коммунистически кхетам балара лард. Парте дIахо а йоакхо ергья тешамеча, лакха овсареча къахьегама сий ма могга лакхдара, балха тIа инициативеи творчествои дегIаккхувлара, къахьегамцара гIулакх коммунистически хьисапе леладелга чIоагIдара».

Сона, болхлочоа, чIоагIа дега чу дувшаш дешаш да уж. ТIеххьарча хана дукха дувц Iилман - технически прогресс сихъечара сага лоархIам лакхбарах. Сона чIоагIа нийса хет из, хIана аьлча хIара болхлочо шийна хьалхашка латта декхараш кхета а деш, хьинаре къахьегарга хьежжа дегIаухаргба халкъа боахам.

Тха заводо хIара шера планови заданеш кхоачашйой а къоастаянза проблемаш кIезига яц. Царех керттера яр — кадрай проблема. Дукха нах балхара дIабувл тхо долчара. Фу бахьан да цун?

Программа кердача редакце проекта тIа аьннад, кхетама балха юкъметта оттаду парте къахьегам кIоаргга лоархIаргболаши юкъарча гIулакха къахьега кийча хургволаши йола уйла хIара советски сага дег чу йоссаелга, из болх хьаькъалца е физически беш бале а. Цу хьакъехьа оаха де дезар ду, аьнна хетац сона. Укхаза эггара хьалха бехк ба дуккхача хана денз заводе болх беча боккхагIчар. Оаха, ветеранаша - коммунисташа, еза йоакхо яц заводе духхьашха балха баьхкача кагирхой, дIайовзийтац коллектива традицеш, доагIар ший ханнахьа хьадехац. Укх тайпара сурт го йиш я: балха дIаэца тхо, яхаш дехар деш наIаргара дIа ца боалаш хинна кагий нах кIезиг - дукха а хало бIаргаяйча балхара дIадовлийта тхо, аьле заявленеш а яхьаш боагIа. Цо хьахьокх школе, цIагIа царех цхьабараш къахьега Iомабаь ца хилар.

Кагирхоех бехк баккхара тIера да вай. Эзделаца бац, мекъа ба, оал, иштта дац из. Эздел а хьинар а долаш ба царех дукхагIбараш. Сона хетачох, уж балхара дIабувлара бахьан да, езаш йола професси хьахаржа, цул тIехьагIа дог а ца эккхаш болх бе вай уж Iома цо белга. Цхьайолча хана йицлу вайна къахьегама никъ дIаболабеча хана воашта нийслуш хинна халонаш.

Кагирхошка ях аз: кхера ма ле халонех, шоай даьштаноаношта метта дIаотта нийча хила.

О. ШАДИЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода шлифовальщик.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективо доккхий социалистически декхараш тIайийцад парте XXVII съезда сийленца накъаяхара. Уж толаме кхоачаши тIехкхоачаши дара лоаттабеча къовсаме дизза дакъа лоац комсомольцашеи кагирхошеи. Царех я ОТК лаборантка Тутаева Iайшет а. ХIанзчул доши шу хьалха Грозненски № 28 йола технически училище йисте а яьккха, цу заводе балха ера из. Лоаццача хана шийн балхах тIехдика кхийттар. Дуккхача хана денз укхаза къахьегача лаборанткел дикагIа толамаш доахаш, ше еш йола анализаш тIехдика мара ца хулийташ болх бе йолаелар Iайшет. Цудухьа йиълагIа балха разряд елар цунна. ХIанз укх сахьате завода къонача лаборанткашта юкъе эггара дикагIа лоархIачарех цаI я из. Шийн опыт дог раьза долаш дIайовзийт цо шийца къахьегача новкъосташта.

СУРТА ТIА: ОТК лаборантка, комсомолка I. Тутаева.

А. СЕРГЕЕВА сурт.

ПИСЬМОШ

Новкъостал дех

ГАЗАЦА БЕГАШ МА БЕ

Къаьстта дукха хувцамаш хиннад тха юрта цхьайттагIча пятилетка шерашка. Хьалъяьй нах чубаха фусамаш, бытовой хьашташ кхоачашду учрежденеш, дахкад шаьра наькъаш, иштта кхы дIахо а. ХIаьта къахьегамхошта доккха совгIат хилар тха юрта газ чуйиллара х. Цо йоккха паргIато елар наха.

Цхьабакъда, цунца бегаш бе йиш йоацилга кхетадеш бац цхьабараш. Масала, укх шера нийслагIчеи иттлагIчеи ноябре, хьалхагIа хоам а ца беш, наьха цIеношка пийшкаши прометейкаши йоагаш латташехьа цIаьхха газ дIакъайлар ерригача юрта.

ХIаьта из каст-кастта нийслуш хIама а да.

Ховш ма дий, цох хатар хила тарлулга. Бонкъалдар аьлча, хинна моттигаш а кIезига яц.

— Цу тайпара моттигаш нийслу юрташка бахача цхьаболчар сагага хоаттам-оалам а боацаш централи линии дIа а къайле, шоай цIеношка газ чуехкаш хиларах, — йоах «Назраньрайгаз» начальника декхараш кхоачашдеча М. Мальсагова.

Цо дувцар бакъхила а мег. Амма, цох кIалхараваллац из. ХIана аьлча, цо лерттIа тIахьожам лоаттаборе цу сахьате хьалаха йиш хургьяр уж тайпа зуламе гIулакхаш леладеш бола нах.

Х. ПЛИЕВ.
А.-М. БАНХОЕВ,
Х. ПЛИЕВ.
Назрановски района Пхьилекъонгий-Юрта баха нах.

Вахара хьисап—советски

БЕЗАБЕННА БОЛХ

Латташ тIом бар. Кхашка болх беш бар кхалнах, боккхий нах, бераш. Алма-Атински областа Кугалински районерча Кирова цIерагIча колхозе прицепщик волаш болх беш вар 9,5 шу даьнна хинна Зайтаев Iаддал-Галим. Дика бора цо болх: цу тIема шерашка массане а а бе безар болх дика. Тоъаш бацар колхозе болх бе нах, нийслора къонача прицепщика са ца лоIаш дийнахьа а бус а болх бе безаш моттигаш. Амма кIаьдвеннав со аьле балха тIеравала гIертацар, ховра: кхы а халагIа яр фронте.

1945 шера бIаьстан юхь яр из. Юрта боахама иавентарь, сихъль тоаеш яр колхоза пхьоалле. Цкъа, юххегIолла тIехвоалаш, пхьоалле дIачуэттача бIаргавайра Iаддал-Галима цхьан кулгаца лайсе ко а увладеш, шоллагIчунца кхохкадалийта кхуврча чудилла аьшк кIал тIа а доахаш ваьлла колхозхоша чIоагIа сий деш а, ха яха вале а, хозза дегIаца низ болаш а вола Матвей Иванович Сомов.

— Хьажал, кIант, башха доккха хьаькъал эшаш йоацача тха говзалга, — аьлар цо Зайтаевга, хоза вела а къежа. — Хьалха-м каст-каста воагIар хьо тхо долча аьшкашта жIов етта.

— ХIаьта хIанз еттийтаргйий Iа?

— ХIана еттийтаргьяц хьога, дIабейолла жIов.

Ший низ мелб чIоагIа техар Iаддал-Галима аьшка жIов. Дошо бос бола сийгаш дIадаьржар пхьоалленна чугIолла.

— Дика аьшкапхьар хургвар хьох, — аьнна велакъежар къаьна пхьар Сомов.

— ТIаккха, нагахьа санна аз молотобойцалла дIаэца со аьнна дехардича фу аргдар Iа, Матвей Иванович?

— Нагахьа санна Iайха бокхъала яхе, кхоана хьавола. Амма хозза хIама а диэ веллахь. Болх-м, арда аз хьога, эсала боацаш ба, амма моллагIчунна булургболаш бац.

Ишта диалог хилар дукха шераш хьалха. ШоллагIча дийнахьа жIов бе еллар Iаддал-Галима. Ше беш хинна болх чIоагIа безаш вар пхьар Сомов. Iура денз сарралца шеллацар пхьоаллен кхурч.

— ЖIов нийсагIа етта, Iаддал-Галим! — яхаш цIогIа деттар пхьаро, ший бе боаллача моарзагIа багадоалла цIийденна аьшк сихха кIалтIа а доахаш.

— Тахан тоаяь йоаккхаргья вай сеялка. бIаьсти хьежаргьяц вайга.

Массеха сахьат даьлча зийра Iаддал-Галима шийн жIов, Iура санна, чIоагIа еттадулла а ритм талхаза а. Сарахьо геттара ваьцар. Халла гIеттар шоллагIча дийнахьа Iура а. Лазаш дар колхозе болх, дика бацар корта. Амма хIаьта а пхьоалле дIаваьлар из. Воалаш воалаш шийн балхага ваьлар Iаддал-Галим. ДикагIа лела йолаелар маьженаш. Iалаьмате йоккха жIов аттагIа хьалъайлора.

— КIеззига нах мара бац вай професси йолаш, Iаддал-Галим, — аьле къамаьл доладора М. И. Сомова. — дуккхача наьха яц из, амма сий долаш я. Юрта воацаш мегаргвоацаш саг ва аьшка пхьар, нохара пхьад озар малав — аьшкапхьар, говра лаnаш тохар — из а аьшкапхьар...

Бакълувра воккха саг. Цун санна пхьоалленна безам тIабахар Iаддал-Галима а. ЧIоагIа сий а деш пенсе вахийтар М. И. Сомов. ХIаьтIа Iаддал-Галимах колхоза аьшкапхьар хилар. Из дар 1945 шу чакхдоаллаш. 17 шера бир цо аьшкапхьар волаш болх Казахстане.

1962 шера денз таханарча денналца, лархIа бокъо а йолаш боахама дикагIа болча болхлоех цаI а лоархIаш, «Гикаловский» производственни объединене механически мастерской аьшкапхьар волаш болх беш ва Iаддал-Галим. Доккха хьинар дола саг волча цо, беррига шийн низ, опыт дIалу ше каралаьцача гIулакха, болх догцIена, тIагIертта бу. Цхьаккха моттиг хиннаяц шийна тIадиллача гIулакхах из лоархIа ца веш, шийн болх цо тесса баь, дисциплина толхаяь. Коллективе сий ду цун из нахаца Iимерза, догцIена, йишшача моттиге новкъоста гIо де кийча из хиларах.

— ГIулакхаца саг а тешаме новкъост а ва Iаддал-Галим, — йоах цунах мехмастерской заведующе И. С. Сорокоумова. — Шийн беррига низ дIалу цо балха.

Оалаш да профессе шийн тамагIа тIадул сага, аьле. Цхьабакъда шеко йоацаш да цхьаькха: саго профессена, бера хана денз ше каралаьцача гIулакха шийн тамагIа дуллаш хилар.

Саги цIера алеи. Царна юкъера вIашдухьалеи цар цхьоагIои, хетаргахьа, дилла долаш хьадоагIаш а дуне мел доал хургдолаш а, хIама да. ХIаьта моллагIа а, цIерах, оалаш долча тайпара цо «къургбаьбале», бе йоаллаяьяле, цун низ байзабале, хIаьта цул тIехьагIа, из кара а ерзаль, шийн низ байзабале — цу тайпара саг цIера гаьна волалургвац.

— ФуннагIа дале а саг шийна гIаувзаш дола хIама доал цIерах, — йоах Зайтаева уйланга ваха а волаш.— ХIаьта аьшкапхьара професси а я дунен тIа эггара къаьнагIа ярех цаI.

Шийца болх беш болча а пхьараша Адуев Гилани цхьан (6 шу мара дац цо пхьоалле болх бу, амма аьшка пхьар ерригга говзал яйзаваьннав) юртабоахама техника бIаьстан балхашта кечйеш ва Iаддал-Галим.

Долла хIама, къаьстта хьуврч, нажарг, цIийденна да хьалъхьа... Хоза а хеташ хьеж со аьшкапхьараша жIовнаш мишта етт. Сеялкаш тоаеш бар уж цу дийнахьа. Жонглера бе йоалла гIажилг санна лелар цар бе яьхка йоккхий жIовнаш.

Чоалханегia хулар гIулакх аьшкапхьараш комбайнашта, тракторашта, сеялкашта ремонт е болабелча. Цхьабакъда укхаза накъайоалар ерригга кулга говзалаш йоахкаш волча Iаддал-Галима, йоккха опыт. Цар гIонца кIезига техника дIаоттаяь яц слесарашеи механизаторашеи кийчон линейка тIа. Дукха да юрташкарча аьшкапхьарий де дела балхаш. Iа деннад аьнна кIезиглуш дац цар уж.

Ялх шу хьалха пенсе вахар Зайтаев, амма цхьа бутт боаллаше юхавера Iаддал-Галим шийн коллективе.

...Чударгда вай Гикало цIерагIча поселке баха ЗайтаевгIар дезал болча. Хьожаргда вай Iаддал-Галими Хамсати мишта бах.

ЙоккхагIа йола шийн йоI: КПСС членаш бола Линаи Келимати доаркаш я шаккхе а, бах шоай дезалаш а болаш «Атагинский» совхозе. Боахама кулгалхоша могаю шаккхе а йиша. Музыкальни училище яьккха йола Зухрат Гикаловски культура ЦIен директор я Айнди — слесарь. Зайнди — шоферий курса курсант. Зара — кулинарни училище а яьккха, Грозерча цхьан столове помар. Мовлди, Айна. Лариса юртарча школе дешаш ба. ЗайтаевгIар дерригa бераш е музыкальни школе дийша е цу школе дешаш да. Шоайла бегаш бу цар цкъаза: «вокально-инструментальни ансамбль яц вай?», яхаш. Каст-каста хаза йиш я ЗайтаевгIар хоза халкъа иллеши ашараши. Дерригa бераш унахцIена, къахьегам безаш да. Даьи наьнеи дегагIоз я бераш. Коа а цIагIа а де мел дезар ду. ВIаши лоархIаш, сий деш ба вежарийи йижарийи, цIаккха а хаза йиш яц цар вIашка багенаш еттаж, къовсамаш дувлаш.

ЗайтаевгIар дезал боккха бале а, мел эшар долаш да цар. Iаддал - Галимеи цун сесагеи (доярка хиннай из) пенсеш йиду. Нурина стипенди доагIа. Зухрата, Айнде, Зарас алапеш чу а кхухьаш дIател даьгеи наьнагеи. ХIаман гIайгIа йоацаш воллачахьа цIагIа вагIа йиш йолаш ва цIера ала кара берзабаь а дезала дика да а вола аьшкапхьар Зайтаев.

С.-М. ЯСУЕВ,
«Тепличный» совхоза болхло.

●Новкъосто—новкъостах

РАЦИОНАЛИЗАТОР

«Грознефть» яхача объединене чуйоагIача производственно - технически гIулакх дара а оборудованена комплектаци яра а йолча Карабулакерча базе Шадиев АртагIа ИсмаIалас пневмоперегружатела тIа машинист волаш къахьега ялх шу совгIа ха я.

ИсмаIал цигача балха воагIача хана саг атта къахьега раьза хулача участках яцар из. ХIана аьлча, барит а кхыйола химически реагенташ а машинашта тIайоттача хана дом гIеттар во хьаж, хьаухар...

Фильтрашта ремонт а яь, хувца езачара задвижка а хийцар цо. Химически реагенташ чулелаеча емкосташта гонахьа лостам бир.

Оборудованега хан-ханнахьа хьожа а хьожаш, цо Iунал деш хиларах хIанз итт минута баритах тIанк аьнна хьалъюз машина.

Цудухьа «Октябрьнефть» УТТ шофера Поленников Александри Звягинцев Николайи укхазара продукташ яхьа гIад а бахе боагIа, ханнахьа цIаберзаргболга шоашта ховдаъ.

Дизельни даьттах йизза укхаза хьауха цистернаш электронасосашца йоассайора. Царех цаI Iойоассае ди эшар. Иштта дукха балха дIалоацача цу гIулакха раьза воацача ИсмаIалас тоъал ха яьккхар склада гонахьа зем боаккхаш лелаш. Даьтта цистерна чура доагIаше складе Iодохийтаргдола хIама де лаьрхIар цо. Эшар турбаши задвижкеи мара яцар. Цу хьакъехьа из дагаваьлар база керттерча инженераца Султыгов Хаважаца. Цо къонача болхлочо енна рационализаторски предложени мога а яь кхы хьем ца беш из производствана юкъейоалаlра мел эша материал хьахийцар. ХIанз из кердадар производствана юкъедоаладарах хIара цистерна йоассаеш ши сахьат мара эшац. Цул совгIа, хьалха санна насос йохар кхера а везац.

Творчески къахьегача ИсмаIала дукха ца товш цхьаькха маьхе предложени елар. Масала, электронасосаца автоцистерна продуктах хьалъюзаш, кIезигагIдале а ши сахьат дIадодар. Бакъда, хIанз цо еннача предложенех 8—10 минутах хьалъюз автоцистерна.

Уж шаккхе предложени боккхача маьхе я шера цхьа эзари ши бIаьи тонн химически реагенташ хьачуэцача а иззал дIайохийтача а база коллективана.

Цудухьа, ИсмаIала карагIдаьннар ца зувш дитадац администраце. Масала, «Грознефть» объединене производственно - технически гIулакх дара йолча управлене сийлен Улга тIа хьалтеха доалл цун сурт. Ахчан премеш. Сийлен грамоташ, маьхера совгIаташ телаш белгалбаьб говзанча къахьегам.

Хана дукха вокха воацача ИсмаIала хIанзле дуккхачар хьехамча хила а кхийнад. Царех цаI, Хамхоев Хьусен, балха тIа дика толамаш а доахаш, цун уллув къахьегаш ва.

— Шийна ховш дар массаза кхычарна дIахьеха гIерташ хул ИсмаIал, иштта камаьрша цо шийн опыт эIамагIчарца екъаш хиларах хьахиннар да тахан сона карагIдувлар а. — йоах Хьусена.

А. УРОЖАЕВ,
«Грознефть» объединенена чуйоагIача Карабулакски производственно - технически гIулакх дара база крановщик.

Оаха яздаьчун лерагIа

Баркала метта-бекхам

Укх шера 19-ча октябре арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Тхо дицдалийтад» яхаш корта а болаш Назрановски района Серноводскерча ПМК болхлочо Т. Шанхоевас редакце дайта письмо. Цу тIа гIишлонхочо дувцар шоай балха тIа нийслуча кхоачамбоацарех, гIулакх дика дIа ца дохийтача бахьанех, кулгалхоша болхлой къахьегама хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо ца ярах, алапи лоха хиларах, иштта кхы дIахо.

Цхьабакъда, цу хьакъехьа ПМК начальника Г. Килоева редакцега дайта каьхати Т. Шанхоевас яздаьри вIашагIкхеташ дац. Масала, Килоева хоам бу банка лаьрхIа керда хьалъхьа объекте маслаш саза а болх беш болу подемник латт, яхаш. ХIана аьлча, болхлочо яздадар совгIа, цига хиннав тха корреспондент а. ХIаьта из гIишло хьаьрта цунна бIаргайна сурт материала автор во дийцачух тара дар — 80 процентал совгIа дола балха кулгаща деш да.

ДIахо Килоева харцду кIезига алапи ийду, яхаш болхлочо дувцар. Бухгалтере велочо дувцар. Бухгалтере ведомстага хьежача, йоах цо, Т. Шанхоевас сентябрь бетта вурийтта дийнахь болх баь 158 соми 52 кепиги ийцад. Ведомста тIа иштта дIаяздаь хила а мег из. Бакъда, болхлочо цунах хьанийцар-м ахнел совгIа мара дац. Цо хьахьокх укхаза финансови дисциплина телхаеш хилар, цу гIулакха кулгалхоша тIахьожам ца лоаттабар. Амма, бухгалтере балха ревизи а яь, гIулакх ма дарра тахка дезача Килоевна аттагIа хийттар бакъдар харцделга.

Мастера мара, кулгалхоех цхьа саг тха объекте бIарга ца гу дукха ха я, яхаш яздора Т. Шанхоевас. ХIаьта ПМК начальника дувцачу тийшара а из хIара денна яхар мо хуу ц. «ХIана аьлча, — язду Килоева — со объекта 100 метр мара гена воацаш даьхкада».

Объекта уллув вахар а хIара денна хIара хила а пайда бий, нагахь санна, кулгало болхлоша бIаргатуш ца хилча, царна эшар, дезар, дагадоалар фуд цунна ховш ца хилча. Цудухьа шолха бехк тIабуж Килоевна.

Шанхоевас язъяьча материалахи Килоева редакце дайтача каьхатахи кхы а дукха дувца йиш яр. Хетаргахьа тоъам болаш масалаш доаладаьд аьнна хет тхона Килоева лаьца позици нийсса ца хилар дIагойтара.

Критика дукха езаш вола саг лаха сел атта дац. Из иштта дале а, бакъдар бакъда ала, ше далийта гIалат тоаде денал хила деза моллагIча кулгалхочун, наха шийн сий дар ловш из вале хIаьта-вета а. Цхьабакъда, Килоева аттагIа, долче, харжакъа бола никъ хержар. Шоай балха тIа долаш дар долчча веса дувцаш декъаш Шанхоевас... Цхьа дешаша, гIишлонхочо баркал алала дезача, ше бакъбе гIерташ хьайлар, критика яьчоа бехказа хьахалар. Из хьакъхха а дича мегийча йиш йолаш хIама дац.

1986 шера хьалкхебергболча хьувкъама тешшаме лард йоллара шоай низаш тIадерзадаь къахьегаш ба Шалинский района «Автуринский» комсий совхоза механизатораш. Царех цхьабараш кхаш оахаш боахк, шоллагIбараш — комсий плантацешта обработка еш, кхоалагIбараш хьайбаш лелaдерашта эша гIулакхаш деш ба.

Царна юкъе яьржача яхье хьалхле йоахаш хьавоагIа Тамаев Шамиль. Цхьа ди дIадахийтац цо шийн балха норма 20—30 процент тIехкхоачаш ца еш. ХIанз трактор тоаеш воалл Шамиль. Инстеваьлча юха а йз кхай тIа арайоаккхаргья цо.

Диллача сурта тIа: «Автуринский» совхоза хьалхалатта тракторист Тамаев Шамиль.

Х. МУКАЕВ,
«Автуринский» совхоза профкома председатель.

МАЛАРАХ ДАЬННА «БЕРКАТ»

● *«Тийша болх» яхача дувцарах*

МоцагIа къоаночунга хаьттад йоах: «Дика доттагIа миштa вовзаргвар-те! —аьнна. «Хьа юхь морцаш хьога бакъдар оалар хьа дикагIа вола доттагIа ва» — жоп деннад зирака. Цу деша маIан шийна хьатIаэцаш да «Лоаман Iуйреи» кхоалагIча номер тIа кепатеха Плиев М.-С. «Тийша болх» яха дувцар. Аз сайна хетар ях цох, амма кхыча тайпара хетараш а ба. Хаттар оттаргда вай: бий вай къаман а кхыча къамашта а юкъе Жабаьр? Ба.

...Ше чуухача цIен сий доаде дагадох йовсара. Маьра доттагIа, шийн воша мо лоархIаш, сискал телача кхалсагаца хьарам вала гIерт из. ЦIийвала-кIайвала вIалла мича веза Жабе! Зина санна саьхкеи дерал долаши Тепса хиннаваларе, дезал беха хургбацар.

Мело ва Тепса. Доккха сакхат а доал — пелнига тIера ва. ДегIа эIамиго хIама я пела, амма хийла да пела бухе ваха веннав. Тепса а ла. Валар деций из, къонах наха ца лоархIача дIатIаваьлча? «Хоба а вале, йий дохка ла кхоснах букъ а хьеж. Валар хулар из, гIиро моажарг. Цу деша пIелгашца берте хьухьача гIаьлени нагахьа кIур а хьожарг. БIарччакIирагIа а диллал ала йий...»

...Ше хьаьхокх товенначча дикача саго (Тепсас) даькъазваларга хьош бола никъ. Балха лоархIаш ва Тепса. Дика квартира я цун городе. Хоза, дика, дукха езаш фусамнана а ши бер а да. Ираз долаш вахара кхы фу эш? Цу дерригне хам бе хац Тепсийна, цудухьа хIалакьхила а волалу.

Гсарабаьннача наькъа тIара из хьаваккха гIерташ шийна могар-м дир Зинас. Пайда бий? Хула а хул-кх из цкъаза иштта: цхьавола айлаюкъе ваьнна мар нийсве гIерта сесаги дезало даьр дуаш лелаш вожи.

Дувцар тIа мел дар нийса да ала валлац со. Кхоачамбоацараш а нийса доацараш а да цу тIа.

Тойтаца городе дIавода Тепса «дагалувца волавелар дIадаха шийн деррига вахар, къона шераш, тракторий бригада, цига хинна, хIанз шийн таьзета отта башаргбоаца хоза мехкарий. «Лохе маIанах ухкар бийша. Мехкарий лакхе бадар. Массаза вийхар цар Тепса шоашта юкъе Iовнжа?..»

Эшшахь!

Из хулаш хIама дац, нагахьа санна хиннадале — цхьанахьа хинна хургда. ХIаьта дувцар тIа доаккхаш дар на кхи юкъе цIа нийсденна ца хьеш, нийсалу хила деза. Кхы а цхьаьола моттигаш я дувцар тIа а, ала йиш йолаш.

I. КОДЗОЕВ,
хьехархо.

ЦхьоалагIча Российски революце 80 шу дузаш

ГЕРЗАШЦА ДОВ ДЕШ ВОССТАНИ ХЬАЙНАЧА МОТТИГЕ

1905 шера Россе герзашца дов деш хинна декабрьски восстани — революционни болхлой болама летописа эггара къьагIча оагIонех цаI, империализма замагIа эксплуататорски стройн герз бе а доаллаш эггара хьалха яь штурми. 1905 шера гуйра чакхйоаллаш кхы тIехдала йиш йоацаш кхохкаделар мехкара хьал. БIарччача шера дегIаухаш лаьттача пролетариата стачечни боламо помещикашта духьала ахархоша лоаттабаь къовсамцеи салаташеи матросашеи герз бе а долаш яьча выступленешцеи цхьана дIатIаоттадир революционни къовсам эггара лакхагIча формана — восстанена. Восстане байракх эггара хьалха айнйр большевикаша кулгалдаьча московски пролетариато.

ХIаьта московски болхлой хьалхара тIоми Россе дукхача городашкеи районашкеи самодержавена духьала герз бе а долаш яь восстанеши тоIаяь яле а, пролетариат йохаьяцар. «Московски болхлоша даьча деналеча гIулакхо, — белгалдоахар В. И. Ленина, — чIоагIа хьалхьоабаьб городий а юртий а къахьегамхой, хIаьта цун лераш цIаккха йовнзар, мелла низаш даь дале а».

В. И. Ленина кIоаргга марксистски Iаьдалагlа мах бир герзаца яьча декабрьски восстане урокий, гучабаьнкхар цун исторически а дунен халкъашта юкъера а лоархIам. Къахьегама Россе дикагIа болча къонгашеи мехкарашеи шоай синош ца кходеш хьаллаьца хинна револющегIулакх дахаш а котдувлаш а да вай деношка.

Столица йоккха индустриальни а Iилман а район а хинна дIаэттай ЦIе Пресня Советски Iаьдала шерашка. Цун вахаре гуш я Сийлахь-боккха Октябрь котбаьнначул тIехьагIа мехка хинна Iалаьмате доккхий хувцамаш. Итташ эзараш бола краснопресненцаш тахан «Сий а баркал а къахьегарга хьежна» яхача болама юкъе, ши бIаь эзар совгIа бригада, смена, участок, ши эзар саг совгIа бола Красни Пресне болхлой эттар КПСС XXVII съезда сийна къахьегама вахте йизза бокъо а йолаш ала йиш йолаш да, хьалха тIехьайнса Москван йист хиннача цу районе къьгга хьагойт 1905 шера баррикадашка лийтараша шоай синош дIаденна толамаш.

СУРТА ТIА: 1. «Красни Пресня» музеерча «Турпала Пресня. 1905 шу» яхача диорама фрагмент. (Трехгорка дружиникаш тIем тIа болх).

2. Диорама тIа хьахьекха моттиг (Букъ тIабаьнна тIий) хинначара сурт.

П. МАКСИМОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Наькъа лелача хана чоалханегIа дарех хIама да машин хьалхаяккха гIертилга. Наькъаш тIа хотта, тIаьда йолча хана хIаьта а де йиш йоацаш хIама да из. Хьалхавала гIортачо скорость геттара сих ма йой. Иштта массехк ди хьалха Шалински районе городе Аргуне вIашагIкхийтар Черихан о в Майрбек тIаваьгIа «Аргунводпрома» «Кубань» яха автобуси Абубакаров Вахид тIаваьгIа «Жигулии». «Жигуле» водитель Iалаьмате сиха воагIаш хиннав.

Цу аварегIа «Жигули» лехкаш ваьгIари цун пассажир Азизов Сулеймани веннав.

Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства грузовой автомобила водитела Эльмурзаев Сайд - Хьасанеи ГПАП-5 автобуса водитела Сасоев Мувсаси вIаши хьалхабовла а бенна шоай машинаш вIашкатехай. Грузовой автомобилаца хьалхавала аьнна, водитела бокъо толхаяр бахьан долаш автобуса водители цун пассажири хала човнаш а яь больнице бихьар.

Кхерам тIатувс тракторий водителаша а. Цар бехкагIа наькъа-транспортни 40 хатар хиннад, доккхий зенаш а деш. Цу транспорта тIехьара тIахьойкам мела лелабу кулгалхоша а. Техкача, гучадаьннад тракторий водителаша шоай лоIамагIа царех пайда ийбеш хилар. Кхыметтел бийсанна шоай коашка дIа а увттаеш.

Шелковской районе «Красный пахарь» яхача колхоза трактористa Н. Гантемирова Каргалински станица Первомайски улицагIа ший тракторца хьавоагIаш наькъа гола тохача трактор дIаерза ца луш, кIалтIакхессай. Цунца трактор чу ваьгIа Романов Георгий хала човнаш а яь больнице вихьав.

ДIалахача кIирагIа (11 — 18 декабре) Нохч-ГIалгIайчен наькъашта 14 автоавари хиннай. 4 саг вийнав, 13 сага човнаш хиннай.

С-Х. АЛИЕВ,
ГАИ инструктор.

БЕЛАМ А БЕЛХАМ А

ЦИСКА МУIАШ ЯЬЛЧА

— Хьайга доалла са пхи сом маца хьадала лаьрхIа ва хьо? — аьнна Цагена наIарга вахав молла.

— ЛадувгIалахь, — аьннад Цагена. — Гурабiаьхийча наьха жа поамашкара Iодолалургда. Со картах хьахьекхалуш, саьргаштIа а хьокхаштIа а шоай тха дутаргда цар. Сихха из хьагул а даь, аьлха а аьлха, хьийза а хьийза, пазаташ а яь, уж базар тIа йихьа ехка а ехка, хьахинна ахча хьона дIалургда-кх аз.

Из-м моцагIа хинна хIама ма дий аьнна делургда шо. Вай хана бераш а тешац цу фаьлгах. Бакъда, шо гIалат даьнналга дIахойташ цхьа масал доаладергда аз. Малгобеке яхаш-текъаш я Хамчиева Мовлатхан яха цхьа мега кхалсаг. ШоллагIча этажа тIа, Iаьдала квартира чу. Дукха ха а я цига яха — дезел хьал а кхебаьб, царех цхьабараш бyв а баьхаб.

Доккха хIама да, аргда оаш эзараш-эзараш нах бах шоллагIча этажашта а Iаьда квартирашка а. ЦIена бакъда — бах. Цхьабакъда, шоаш чубахача квартирах Iаьдала доагIаш досом-эппаз дIа а луш бах. Ираза, вай мехка квартирах луш бола мех дунен тIа эггара кIезигагIа ба.

ТIутIлий ха яьннай Мовлатхане квартирах цхьа кепиг дIа ца лу. Ахча хьада яхаш шийга уха каьхаташи ябакхазурмеи цхьатарра хет цунна.

— Маца хьалургда Iа хьайга квартирах хьаьрча 1800 сом? — аьнна, бухгалтер ший наIарга еча, чIоагIа уйлашка яхар Мовлатхан.

— Ма-ца яхий Iа..? — аьлар цо шек йоацаш. — Циска муIаш яьлча лургда-кх.

ДIАБАЙДАЧА А ХЬАБАЙДАЧА А

Деррига а цIаьхха хилар... ГалашкарчаNo 1 йолча школа хьалхашка машина сецар. Школен коа удаш лелача бераша зийра из а цу тIара Iобовлаш латта хьаьший а. Дешархой унзаобаьлар. Лоам тIара чубоагIа токхам мо дIа даьржар школе лораш баьхкаб яха хабар.

ИттлагIчох ах даьнна ха яь невропатолог О. Умаева, хирург В. Вышегуров, отоларинголог Г. Ужахов, терапевт Т. Хашагульгова, окулист А. Луцечко, медицински йиша З. Мишустина школерча коридора чу гIолла хьалболабеннача хана.

«Учительская» яха дош тIаяздаьча кабинета наIарах чубаьлар уж. Хьехархоша шоаш дика тIаэцарах чIоагIа гIадбахар. КIай халаташ тIа а дийха, берий могашалга хьежа кийчбелар. Бераш хьачудоаладе, аьнна дIааряьнна Мишустина дукха ганзар.

— Цхьа саг кораваглац сона школе, — аьлар цо. — е коридора чу а, е классашка а, е сигала а, е лаьтта а.

— ХIанз Iа фу дувц! — раьза хиленза лораш. — Вай хьачудоагIача хана догIа миссел бераш ма дерий цу ара.

— Шоаш ца теше, дIаара а даьле дIахьажа,— эгIазъяхар Мишустина.

КорзагIбаьнна хьехархой а лораш а дIа-хьа байдар. Эрна довнзар цар адар. Сахьата го тийсача виъ кIаьнки пхи йиIиги хьалаха аьттув баьлар.

Хьехархошта а дешархошта а доккха «гIулакх» дир лораша. ЦаIаш деша ца дезаши вожаш хьеха ца дезаши мукъабаьхар...

М. КАРТОЕВ.

ВЕНГ РЕРА ХЬАЬШИЙ

Нохч-ГIалгIай республике хьоашалгIа ена хилар Венгерски Халкъа Республика Комаромски областера комсомольски делегаци. Цун кулгалхо вар ВЛКСМ обкома секретарь Липпай Кароли.

Делегаци кхаьчача шоллагIча диинахьа хиннача вIашагIкхетаре ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Л. Касаева, кхыболча комсомольски болхлоша дийцар хьаьшашта КПСС XXVII съезда наькъаболхаш республикерча комсомольцашеи кагирхошеи даьхача толамех, комсомольски организацей балхах.

Венгрера хьаьший хилар «Старогрознефть» НГДУ, Старогрозненски буруб тохара балхий управлене, № 37 йолча юкъерча школе, вIашагIкхийттар творчески интеллигенце викалашца, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома болхлошца, кооперативни техникума дешархошцеи хьехархошцеи, Грозненски района комсомольски организацешца, хьежар республикерча промышленни предприятей, совхозий, колхозий, дешара заведеней комсомольски балха опытага.

М. МАЖИТОВ.

Эскаре гIулакх деш ба вай мехкахой

ДАЬ ЦIА

Цхьан юкъа цецваьннача латтийсар Ахьмад: лейтенанта форма а ювхаш вола зIамига саг са воI Салман ва-те яхаш. ТIаккха чIоагIа мархIавеллар. Цхьаккха шеко яцар — из Салман вар.

ЦIавоагIаргва аьнна яздаь а дацар цо. Вешта, мишта яздергдар, отпуск лургья аьнна хьоахадаь а ца хилча: ученешка белгалвалларах, лакха тIема хьокхамаш гойтарах цIаьхха енна отпуск яр из. Ше дика кийчвеннавале а ученешка гIулакх мишта нийслургда Салмана шийна а хацар.

ХIаьта хIанз цIагIа вар из — Пхьилекъонгий-Юрта.

Даьи наьнеи цаI мара воаца воI ва Салман. Йиъ йиша я цун, царех кхоъ ер арме вахале цо болх баьча гIишлошъеча участке болх беш я. Дас а йижараша а бочаваьхавац шоай воI а воша а боарам боаццаш шоашта из дукха везе а.

Дезало дуккха дика хIамаш Iомадаьд цунна. ЗIамига волча хана денз даьца цхьана цIенна эша гIулакхаш деш хьавенав из; беша кулг тохаш, доаханга хьожаш.

Школа чакхъяьккхачул тIехьагIа гIишлошъеча балха вахар Салман. Дукха ха ялалехьа цо кaраерзайир каменщика професси.

Цар дезале даим лоархIаш хиннаб къахьегам. МоллагIа болх бе теза хетац Салмана даьнеи наннеи — Ахьмадеи РабаIатаи, цар пхе бера.

Цудухьа дукха къамаьл дувца дезанзар Ахьмада Советски Эскаре ваха воI накъавоаккхаш. Цо аьлар: «КIаьнк, со теш хьох» Эскарера отпуске цIавенача Салмана наькха тIа лепаш я тIема а спортивни а даькъе толамаш дахарах ена массехк знак.

Со ДаурбековгIар цIагIа чуяьлча, цар цIагIара бараш дог гIоздаьнна, белабенна бар. Аз Салманага хаьттар, мишта даьхад Iа уж толамаш, сево гIо даьд хьона?

— Деррига а даьи наьнеи цIагIара дIадоладелар. Укхаза Iомаваьв со тIадилла гIулакх тешшаме кхоачашде, балхах ца къехка, халонаш эшае. ТIаккха эскаре дукха аттагIа хул.

Саго дукхагIйола ха ший дезала юкъе йоакхх, хIаьта цунгара дувла дукхагIдола гIалаташ а цигара хьадолалуш да. Цхьабараш хул школа, болх беш йола коллектив бехке еш. Уж нийса лец. Деррига а дIадолалу даь цIагIара. Укхаза ба шедолчун овла.

А. МАЦИЕВА,
хьехархо.

Республика экранаш тIа

«НУСКАЛИИ ГОРОД»

Московски кинематографисташа даьккхача цу кердача фильмо вай хьех дукха кхалнах болча цхьан текстильни городоке. Цу промышленносте маIача паха бергбола болх геттара кIезига ба. ХIаьта кхалсаг дезал, бераш хила декхарийла ма йий. Цудухьа мехкарий дIаух городера. Фу дича бакъахьа да? Комбината директор Реутов Геннадий дог тийша ва из проблема къоастае автоматизаци яро гIо дергхиларах. Цунна хетачох, шек вала хIама да а моттац. Бакъда, гIулакх чоалхане дерз. ХIана аьлча производство кердаяккхаро цхьан юкъа цIаьхха план юкъагIйоахаргья. Из къьгга хьайоах комбината керттерча инженера. Бакъ малагIа ва? Из дош къоастадарах тийша ма йий городоке бахача дуккхача кхалнаьха кхел.

Л. Зайцевас ловзаю комбината парторга Одинцовай роль, Н. Белохвостиковас ловзаю Реутова сесага — Ленай роль.

Картина режиссер-постановщик цун сценари язъяь Леонид Марягин. Реутова роль ловзаю Табаков Олега, керттерча инженера Прохорова — Жженов Георге.

«ЛЕЙТЕНАНТА НЕКРАСОВА БЕХК»

Узбекски кинематографисташа даьккхача цу кердача картина дувц военни летчика драматически кхелах. ТIом чакхбоалаш латтача хана хила йиш йоацаш йола къизал гойтар лейтенанта Некрасова ший кара волча цхьан сагаца.

Цул тIехьа дIа мел долхача шерашка ше даьчох чIоагIа дехне ваьнна а авиаце юхаваха шийна могар деш а вар из.

...ТIема тIеххьарча деношка дар из. Некрасовга приказ кхаьчадар фашистски танкови колонна йохае, аьнна. Бакъда, приказ кхоачашдудаланзар. ХIаьта цунна бехке штурман Табачников вар.

МрастагIчун тыле ховшанза ца боалаш, Iо а хайша. экипажо халла лотор дир йохаяьча шоай машина. ТIаккха хьалгIовтта йиш йолаш бар. Бакъда, штурмана далийтача гIалата гешт дудаланзар лейтенанта Некрасовна: дуккха болча советски салтий Iоажала уж бехке ма хургбий. Табачниковна таIазар де лаьрхIар цо ший дагахьа, из ше цхьаь немций тыле а вита. Некрасов ше цхьаь юхакхаьчар аэродроме. Цо шийгара таIазар дарах цунах рядовой вир. ХIаьта тIом чакх ма баьллинге а, из ший юрта цIавахар.

Цун дIахора вахар довзаргда кинозрителa цIихезача кинодраматурга Э. Володарске сценарегIа режиссера Р. Батырова даьккхача укх фильмага хьежача. Керттера роль ловзаю А. Жаркова.

В. КОВАЛЕВА.

ТЕЛЕЭКРАНАШ ТIА

Чакхдоалаш латт 1985 шу. КПСС XXVII съезда толамца накъадахара хетаяь йолча социалистически яхье хьалхалатташ хьайоагIа «Грознефть» объединене коллектив. ТоъаIха я 40 совгIа бурув тохара бригаде пятилетка деккхараш кхоачашдаь яьнна. Даьхача толамаша тешал ду объединене предприятешка къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъеннагла, Iилма-технически прогресс сихха дегIайоагIаш латталга.

Чаккйовлаш латтача пятилетка шерашка хьинаре къахьийгад «Промавтоматика» НПО коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра план ханал хьалха кхоачашъяьй цо.

Укх тIеххьарча шерашка хозлуши тоалуши йоагIа Нохч-ГIалгIайчен столица. Из иштта хилийтара дукха къахьийгад республикерча гIишлонхоша. Царех я СССР Паччахьалкхен преме лауреата Социалистически Къахьегама Турпала Хаджиев Шамсуде кулгал ду бригада а.

Бригадни подряд юкъейоалаяро «Атагинский» яхача совхоза къахьегамхошта новкъостал даьд ка болча ялатий а хьайбай а продукци сихха алсамъяккха.

Царга а кхыдолча хоамашка а хьажеи ладувгIеи йиш хургья шун 23 декабре 13 сахьати 20 минути яьлча Центральни телевидене гойтаргйолча «Нохч-ГIалгIайчен телевидене программа» яхача передаче.

Газета аргIанара номер араяргья 26 декабре.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

21-25 ДЕКАБРЕ

21 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Выставка Буратино».
9.05 — ДIалохх электромузыкальни оркестро.
9.30 — «Наькъашка дIа-юха лелара кхерамзле».
10.00 — Телевизионни фильм XI Еррigсоюзни фестивале приз яьккха. г. Горький. «Болдински бессонн и ц а» яха фильм.
10.50 — «Радуга» яха халкъа творчествах йола телевизионни программай VI Дунен халкъашта юкъера фестиваль. Придунайски паччахьалкхен фольклор. (ЮНЕСКО программа).
11.20 — «Ха хьатIанхаьчай». Телевизионни документальни фильм.
12.10 — «Дезали школен». Телевизионни фильм.
12.40 — Халкъа ашараш лехкарий III Еррigроссийски конкурса заключительни концерт. Краснодарера передача.
13.55 — «Къулбаседа дневника тIара».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Керда цIераш». Ф. Шопена цIерагIа халкъа дунен юкъера пианистий конкурс.
15.50 — «Известия» газета совгIата Дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. ВIашагIкхийтта Канадеи — вIашагIкхийтта Финляндии. 2-гIеи 3-гIеи периодаш.
17.15 — «Оризонт» яхача ансамбла концерт.
17.30 — «Са доалача хIамай дуне».
18.30 — «Известия» газета совгIата Дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. ВIашагIкхийтта СССР — вIашагIкхийтта ЧССР.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Телехьежархой декхарах». «Труффальдино из Бергамо» яха телевизионни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сери.
23.45 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — «Iуйранара почта». Музыкальни передача.
9.00 — «Вай беш».
9.30 — Украински телевидени программа.
11.00 — «Наьнхахочун клуб».
12.00 — «Стадион массарна а».
12.30 — «Деревня». Телевизионни документальни фильм.
13.25 — Дэвиса кубках йола теннис. Финал вIашагIкхийтта ФРГ — вIашагIкхийтта Швеции. ФРГ-ра передача.
14.05 — Бераштa дола художественни фильмаш.
15.00 — «Известия» газета совгIатах йола дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. ВIашагIкхийтта Канадеи — вIашагIкхийтта Финляндии. 1-ра период.
15.40 — «КIирандин». Художественни фильм. 1-ем 2-ем серн.
19.00 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
19.10 — Кхоана энергетика Ди.
19.40 — «Ханаца гIа боахаш». НГIАССР заслуженни артиста Ю. Идаева творчески портрет.
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.20 — «Клубе вIашагIкхет доттагIий».
21.00 — «Ха».
21.35 — Езача атлетиках йола СССР чемпионати Кубоки.
22.05 — МаIача наькха баскетболах йола СССР чемпионат. «Спартак» (Ленинград) — «ВЭФ» (Рига).
22.45 — «Кердадараш».

ЭНЕРГЕТИКА ДИ
22 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Са мишта доI вай». Ленинградера передача.
9.10 — «Науке техникеи». Киножурнал.
9.20 — «Спортлото». 51-гIа тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Служу Советскому Союзу!».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта». Музыкальни передача.
12.15 — Тахан — энергетика Ди.
12.30 — «Юртбоахама сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — В. Легентов. «Эдит Пиаф». Моссовета цIерагIча паччахьалкхен академически театра спектакль.
15.50 — «Кердадараш».
15.55 — «Наьнхахочун клуб».
16.55 — «Нить времени» яха эрсий халкъа инструментий академически оркестра дакъа лоацаш йола фильма-концерта премьера.
18.00 — «Дуненюкъера панорама».
18.45 — Мультипликационни фильмаш.
19.25 — «Кердадараш».
19.30 — «Смена яьнначул тIехьагIа». Энергетика Денна хетадаь дола концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ЦТ дошоча фондера». СССР халкъа артист А Грибов.
22.35 — «Къьнарча Руси дошо дош».
22.55 — «Новости».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е овтта».
8.15 — «Массадолча сурташка — малх ба».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий мотт».
9.30 — Iилма-популярни фильм.
10.00 — Л. Бетховен фортепьяно, скрипкан, виолончелан дола концерт.
10.40 — «Гуш долчох — теша хала да».
11.40 — «Эстонски телевидени программа».
13.05 — Дэвиса кубках йола теннис финал. ВIашагIкхийтта ФРГ — вIашагIкхийтта Швеции. ФРГ-ра передача.
14.05 — «Радуга» яха халкъа творчествах йола телевизионни программай VI Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Боливи цун музыкен».
14.30 — «Iодика хийла, наьна цирк». СССР халкъа артиста Ю. Никулина дакъа а лоацаш дола фильм-концерт.
15.45 — «Тхоца де, оаха санна де, тхол дикагIа де» яха ГДР-ра передача.
16.50 — «Делкъа хянна дIадоал Iенаш». Телевизионни ворхI серн йола художественни фильм. 6-гIа серн. «Хала Iа».
18.00 — Р. К. Щедрин. ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински премн лауреаташ.
18.40 — Езача атлетика СССР чемпионати Кубоки.
19.20 — Реклама.
19.30 — «Тха корреспонденташ дувц».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Из шоана могаргда».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хьа воша Валентин». Лоаца метражаш йола телевизионни художественни фильм.
22.05 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаIанах ЦСКА — «Жальгирис».

23 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультипликационни фильмаш: «Сэмбо», «Тримцу цирка».
9.05 — «Уж берригаш мо боацаш къонахий». Телевизионни документальни фильм.
9.35 — Бераштa — фильм. «Яьшка чу жIали» (НРБ).
10.50 — «Лонхар Леонад Момаку». Фильма-концерта премьера.
11.20 — «Кердадараш».
15.25 — «Хьа ленински библиотека». В. И. Ленин. РСДРП программа оттаяра йола материалаш.
15.55 — «Кердадараш».
16.00 — «Уж хала хинна иразе шераш». Телевизионни очерк.
16.30 — «Говза кулгаш».
16.55 — «Объектив».
17.25 — «Электроникен вайн».
17.55 — Мультипликационни фильмаш: «Маьлха зIы», «Колобонах бола фаьлг».
18.15 — «Тха беш».
19.00 — «Тахан дунен тIа».
19.15 — «Сихдар». «Киевтрансторделаль» яхача производственни объединене масалагIа Iилманхойи инженерий доттагIалах.
19.30 — «Кердадараш».
19.40 — Ленински комсомола цIерагIча Московски театра «Еза Памелла» яха фильм-спектакла премьера. Автор — Дж. Патрик.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Еза Памелла» яха спектакль дIахо хьох.
22.45 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйран гимнастика».
8.15 — «Къахьегама дисциплинах долча дешах» Iилма-популярни фильмаш.
8.35, 9.35 — Истори. 8 класс.
9.05 — «Эрсий мотт».
10.05 — СПТУ дешаш барашта. Информатикан вычислительни техникан нIийленаш. Величинашца болх бара алгоритмаш. Составни условеш, циклаш, таблицаш.
10.35, 11.40 — Астрономи. 10 класс.
11.05 — Советски пейзажни живопись 20—30-х шерашка.
12.10 — Природоведени. 3 класс.
12.30 — Исторе оагIош. Красни Пресне тIехьале.
13.20 — Нохч - ГIалгIайчен телевидене программа.
14.25 — К. Симонов. «Кхоалагlа адъютант».
15.10 — «Кердадараш».
17.45 — «Ден повестка тIа». Документальни фильм.
18.05 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.25 — «Родонит». Документальни фильм.
18.35 — «Теркаме эца — доал цахилар».
18.45 — Киножурнал.
18.55 — «ХIаьта фронт гаьна яр» Документальни фильм.
19.15 — Халкъа дагалатт.
19.35 — «Делегаталла хержаб» (нохч. мет.).
19.45 — «ЦхьоагIо йолча дезале сийлахь - доккхача дагалаттачунга» (нохч. мет.).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — «Трамплина тIара чукхувсабаларах йола дунен халкъашта юкъера яхьаш». ГДР передача.
20.45 — «Дода хийн тIехьален». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Теннис. Кубок Дэвиса. ФРГ сборни — Швеце сборни. Передача ФРГ.
22.35 — «Кердадараш».

24 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Дж. Патрик. «Еза Памелла». Ленински комсомола цIерагIча Московски театра фильм-спектакль.
11.00 — «Водра смина» яха. ча берий хора выступлени. (НРБ). Софера передача.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «СибарегIеи Гаьмарча Малхбоалеи гIолла». Телевизионни документальни фильмаш: «Тюмень», «Вайх войх тийша да».
15.35 — Д. Шостакович. Квартет № 4. Фильм-концерт.
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — М. Шолохов. «Аьха бай».
16.40 — «Бераштa оанхарех». Ленинградера ю передача.
17.10 — «Хьунаш кьий ца ллийтара...» Дакъа лоац СССР Лакхехьарча Совета депутаташа А. С. Исаевеи В. А. Перттуненеи.
17.30 — 1905—1907 шш. Россе революци хинна 80 шу дузаш. «Герз бе долла новкъостий». Пермера передача.
18.00 — Балета къонача артистий концерт.
18.30 — Вай вахара программа. КПСС ЦК проект ювцаш да. ВАСХНИЛ президента академика А. А. Никонова выступлени.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Т. Хренников. ЧIондарган оркестран дола № 1 йола концерт.
19.20 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. Латвийски ССР телевидене программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Камера дуненга хьожаш я».
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.40 — «Деррига а хьоах дувца...» яхача фильма-концерта премьера. дакъа лоац РСФСР халкъа артиста Ю. Марусина.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйрана гимнастика».
8.15 — «Из вIалла атта дац». Документальни фильм.
8.35, 9.40 — Истори. 5 класс. Древни Греце мифаш.
9.00 — «Бахача наха цIера кхерамзленах». «Иштта атта да». Iилма - популярни фильм.
9.10, 12.55 — Французски мотт. 2-ча шера Iомберашта.
10.05 — СПТУ дешархошта. Эстетически кхетам баллар. В. Ронова СПТУ дешархошца ду къамаьл 2-гIа передача.
10.35 — Джузеппа Верде къайле.
11.40 — «Шахматни школа».
12.20 — Поэзия Тициано Табидзе.
17.15 — Концерт.
17.35 — Телевизионни фильм.
17.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нох. мет.).
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.30 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. «ЦхьоагIо йолча дезале». Телевидене Ростовски студе программа.
19.00 — ЦаI долча политден итогаш еш.
19.20 — «Юхалоаттабу буззам». Художественни фильм. Чакхдаьвчо — фильм-реклама.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ЦIе палатка». Художественни фильм. 1-гIа серн. «Мосфильмо» «Видес кинематографинаца» (Итали) оттадаь.
22.50 — «Кердадараш».

25 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Яранга цIи йоага». Мультипликационни фильм.
8.55 — «Путешественникий клуб».
9.55 — «Бераштa оанхарех». Передача Ленинградера ю.
10.25 — «Богомольски легенда». Документальни фильм.
10.45 — Фильма-концерта премьера. «Музыкальнинн».
11.15 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмаш. «Серафима», «Кизга кIалхара беш», «311 — на связи».
15.50 — «Массанена нола стадион».
16.20 — «Кердадараш».
16.25 — Документальни фильм.
16.55 — Г. Веревке цIерагIча Украински паччахьалкхен заслуженни академически халкъа хора концерт.
17.30 — «Ялхайттанега кхоачаш а доакхагIа а».
18.15 — ХIанзарча ханара дунен болхлой болами.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iилмен вахари».
19.30 — Мультфильм.
19.45 — «Кердадараш».
19.55 — «Афганистан. Революци елургьяц» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Фильм да Малхбузехьарча спецслужбашеи пропагандистски центрашеи хьа а ца хьоабеш Афганистана духьала беча тIем тIа лелабеча тийшача балхах.
21.00 — «Ха».
21.35 — Консерваторе йоккхача зала чу хургда фестивальни искусства «Эрсий Iа» яха концерт. Перерыв йолаш — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

17.10 — «Чепрага дегаоадало», «Фрески» музыкальни программа.
18.10 — «Телезу» (нох. мет.).
18.25 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Гургилг».
19.20 — «Бийса даькъала хийла, бераш!»
19.30 — А. П. Чехов. «Юбилей». Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра спектакль.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ЦIе палатка». Художественни фильм. 2-гIа серн.
22.55 — «Кердадараш».

РАДИО

21 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55—7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35—8.45 — «Механически мастерской». Репортаж (нохчий меттала).
10.35—10.40 — Реклама.
11.00 — «Къонал».
11.30—12.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
12.40 — Радиожурнал «Атеист» (нохчий меттала).
13.00 — Агитатор ферме (гIалгIай меттала).
15.15 — Концерт.
16.00—17.00 — Музыкальни почта.

22 ДЕКАБРЬ
ЭНЕРГЕТИКА ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35—7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.25—9.00 — «Шоана дукха деза мукъамаш».
11.20—12.00 — Энергетика денна хетаь музыкальни программа.
15.15—15.30 — «Кеттера лостамаш дувцаш...»
16.00 — «Школьни глобус».
16.30—17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00—19.00 — «Ашарашца доттагIал долчарна». Концерт.

23 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юрта вахар». Корреспонденци (гIал. мет.).
6.50—7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.21 — «Сага бокъоний йоакхо — бокъонца ярм моттийна ярм». Къамаьл.
8.31—9.00 — Iуйран концерт.
9.15 — «Правофлангови». Корреспонденци (гIал. мет.).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор (гIал. мет.).
9.45—10.00 — «Советаши вахари» (нох. мет.).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка инструментальни ансамбль, нохч - гIалгIай радион телевиденен солисташ.
16.25 — А. Хадиммурадов. «Гешт де сона, гешт де...» Дувцар (нох. мет.).
16.40—17.00 — «Парте экономически стратеги». Къамаьл (гIал. мет.).
19.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.30—18.40 — Реклама.
19.30—20.00 — «Кагирхой вахар» (нох. мет.).

24 ДЕКАБРЬ

6.40 — ТIеххьара хоамаш.
6.55—7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — 9.00 — Нохч-гIалгIай музыка концерт.
9.15 — «Энергетика дегIа доагIа дакъа» (нох. мет.).
9.30—10.00 — «Къона замахо» (гIал. мет.).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Психологически тIом — антисоветизма герз». Къамаьл (гIал. мет.).
16.16 — 17.00 — «Съезда хьалхарча яхье хьалха латтараштa». Концерт.
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.30—18.40 — «Юрта вахар».

25 ДЕКАБРЬ

6.40 — ТIеххьара хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36—9.00 — Композитор М. Речменский.
11.15 — «Дошо гIулакхи вIаштIехьа хилар». Корреспонденци (гIал. мет.).
11.30 — 12.00 — «Нохч-ГIалгIай поэзин музыкен» [illegible] передача.
15.15 — «ЦхьоагIо йолча дезале» (гIал. мет.).
15.35—15.45 — [illegible]
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нох. мет.).
16.15 — «Санттан».
16.45—17.00 — Реклама.
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.30—18.40 — [illegible] (нох. мет.).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностан транспортан — 2-65-01; юрта бахамах — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен деношка.

СФ00388. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5489.